

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра англійської і німецької філології та перекладу
імені професора І.В. Корунця

Кваліфікаційна робота магістра з перекладознавства

**на тему: «Структурно-семантичні особливості англійськомовних лінгвальних
одиниць на позначення категорії означеності та способі їх відтворення у
перекладі українською мовою (на матеріалі текстів засобів масової інформації)»**

Студента групи МПа 52-19
факультету перекладознавства
освітньо-професійної програми
Перекладознавство: професійно-
орієнтований переклад (англійська мова і
друга іноземна мова)
за спеціальністю 035 Філологія
Кононенко Євгена Васильовича

Допущена до захисту
«___»_____ 2020 року

Завідувач кафедри англійської і німецької
філології та перекладу імені професора
І. В. Корунця

_____ проф. Ніконова В.Г.
(підпис) (ПІБ)

Науковий керівник:
кандидат філологічних наук,
професор Максимов С.Є.

Національна шкала _____
Кількість балів: _____
Оцінка:ЄКТС _____

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE

KYIV NATIONAL LINGUISTIC UNIVERSITY

Korunets Department of English and German Philology and Translation

Master Degree Thesis in Translation Studies

under the title: “Structural and semantic specifics of lingual units marking the category of definiteness and ways of rendering them in translation into Ukrainian (a case study of the materials of the mass-media texts)”

Group MPa 52-19
School of translation studies
Educational Programme Translation
Studies: Specialized Translation (English
and Second Foreign Language)
Majoring 035 Philology
Yevhen V. Kononenko

Research supervisor:
S.E. Maksimov
Candidate of Philology,
Professor

Kyiv – 2020

Київський національний лінгвістичний університет
Кафедра англійської і німецької філології та перекладу
імені професора І. В. Корунця

Затверджую:

Завідувач кафедри англійської і німецької філології
та перекладу імені професора І.В. Корунця
_____ (підпис)
д.ф.н., проф. Ніконова В.Г.
“10” вересня 2019 р.

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу магістра з перекладознавства

студента II курсу МПа 52-19 групи факультету перекладознавства КНЛУ

Кононенко Євгена Васильовича
(ПІБ студента)

спеціальності 035 Філологія, спеціалізації 035.041 Германські мови і літератури (переклад включно), перша – англійська, освітньо-професійної програми Перекладознавство: професійно-орієнтований переклад (англійська мова і друга іноземна мова)

Тема роботи «Структурно-семантичні особливості англійськомовних лінгвальних одиниць на позначення категорії означеності та способі їх відтворення у перекладі українською мовою (на матеріалі текстів засобів масової інформації)»

Науковий керівник к.ф.н, доцент, професор Максимов С.Є.

Дата видачі завдання “10” вересня 2019 р.

Графік виконання кваліфікаційної роботи магістра з перекладознавства

№ п/п	Найменування частин і план кваліфікаційної роботи	Графік виконання	Підписи студента і керівника
1.	Аналіз наукових першоджерел і складання бібліографії	Жовтень 2019 р.	
2.	Написання теоретичної частини кваліфікаційної роботи (розділ 1)	Листопад 2019 р.	
3.	Добір мовного матеріалу тексту і складання Додатку (100 англійськомовних речень та їх переклад)	Грудень 2019 р.	
4.	Аналіз мовного матеріалу тексту, який досліджується, і написання аналітичної частини кваліфікаційної роботи (розділ 2)	Березень 2020 р.	
5.	Проведення перекладацького аналізу досліджуваного мовного явища і написання практичної частини кваліфікаційної роботи (розділ 3)	Травень 2020 р.	
6.	Написання вступу і висновків дослідження, подання завершеної кваліфікаційної роботи науковому керівнику для попереднього перегляду	Вересень 2020 р.	
7.	Попередній захист кваліфікаційної роботи і подання завершеної кваліфікаційної роботи на кафедрі	07 жовтня 2020 р.	
8.	Оформлення документації (відгуки) і підготовка презентації до захисту кваліфікаційної роботи	Жовтень 2020 р.	
9.	Захист кваліфікаційної роботи магістра з перекладознавства	Грудень 2020 р.	

Науковий керівник _____ (підпис)

**ВІДГУК НАУКОВОГО КЕРІВНИКА
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА З ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА**

студента(ки) П курсу групи МПа 52-19 факультету перекладознавства спеціальності 035 Філологія, спеціалізації 035.041 Германські мови і літератури (переклад включно), перша – англійська, освітньо-професійної програми Перекладознавство: професійно-орієнтований переклад (англійська мова і друга іноземна мова)

Кононенко Євгена Васильовича

(ПІБ студента)

за темою «Структурно-семантичні особливості англійськомовних лінгвальних одиниць на позначення категорії означеності та способі їх відтворення у перекладі українською мовою (на матеріалі текстів засобів масової інформації)»

Відповідність кваліфікаційної роботи нормативним вимогам (необхідне позначити √ або +)		
1.	Наявність основних структурних компонентів	_____ усі компоненти присутні , _____ один компонент відсутній _____ декілька компонентів відсутні
2.	Відповідність оформлення, посилань і списку використаних джерел нормативним вимогам	_____ повна відповідність _____ незначні помилки в оформленні _____ оформлення неправильне
3.	Відповідність побудови вступу нормативним вимогам	_____ повна відповідність _____ відповідність неповна _____ не відповідає вимогам
4.	Відповідність огляду наукової літератури нормативним вимогам	_____ повна відповідність _____ відповідність неповна _____ не відповідає вимогам
5.	Відповідність аналітичної частини дослідження заявленій меті та завданням	_____ повна відповідність _____ відповідність неповна _____ не відповідає вимогам
6.	Відповідність практичної частини дослідження нормативним вимогам	_____ повна відповідність _____ відповідність неповна _____ не відповідає вимогам
7.	Відповідність висновків результатам теоретичної та практичної складових дослідження	_____ повна відповідність _____ відповідність неповна _____ не відповідає вимогам

Особиста думка керівника _____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

Кваліфікаційна робота

Кононенко Євгена Васильовича
(ПІБ студента)

може бути (не може бути)

рекомендована до захисту

_____

(підпис керівника)

(_____)

(ПІБ керівника)

” ____ ” _____ 2020 р.

РЕЦЕНЗІЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА З ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА

студента(ки) II курсу групи МПа 52-19 факультету перекладознавства спеціальності 035 Філологія, спеціалізації 035.041 Германські мови і літератури (переклад включно), перша – англійська, освітньо-професійної програми Перекладознавство: професійно-орієнтований переклад (англійська мова і друга іноземна мова)

Кононенка Євгена Васильовича

(ПІБ студента)

за темою «Структурно-семантичні особливості англійськомовних лінгвальних одиниць на позначення категорії означеності та способі їх відтворення у перекладі українською мовою (на матеріалі текстів засобів масової інформації)»

	Критерії	Оцінка в балах
1.	Наявність основних компонентів структури роботи — <i>загалом 10 балів</i> (усі компоненти присутні – 10 , один компонент відсутній – 5 , декілька компонентів відсутні – 0)	
2.	Відповідність оформлення роботи, посилань і списку використаних джерел нормативним вимогам до кваліфікаційної роботи — <i>загалом 10 балів</i> (повна відповідність – 10 , поодинокі огріхи у форматуванні – 8 , незначні помилки в оформленні – 6 , значні помилки в оформленні – 4 , оформлення переважно не відповідає вимогам – 0)	
3.	Відповідність побудови вступу нормативним вимогам — <i>загалом 10 балів</i> (повна відповідність – 10 , поодинокі огріхи стилістичного характеру – 8 , несуттєві помилки у формулюваннях – 6 , суттєві помилки у формулюваннях – 4 , не відповідає вимогам за структурою і змістом – 0)	
4.	Відповідність огляду наукової літератури нормативним вимогам — <i>загалом 10 балів</i> (повна відповідність – 10 , несуттєві помилки у формулюваннях – 8 , недостатня кількість проаналізованих іноземних джерел (мін. 30%) – 6 , відсутній критичний аналіз наукових праць – 4 , не відповідає вимогам за структурою і змістом – 0)	
5.	Відповідність аналітичної частини дослідження заявленій меті та завданням — <i>загалом 10 балів</i> (повна відповідність – 10 , несуттєві огріхи стилістичного характеру – 8 , несуттєві помилки при аналізі фактичного матеріалу – 6 , суттєві помилки при аналізі фактичного матеріалу – 4 , відсутність власного аналізу фактичного матеріалу (100 речень) – 0)	
6.	Відповідність практичної частини дослідження нормативним вимогам — <i>загалом 10 балів</i> (повна відповідність – 10 , несуттєві огріхи стилістичного характеру – 8 , несуттєві помилки при перекладі фактичного матеріалу – 6 , суттєві помилки при перекладі й аналізі фактичного матеріалу – 4 , відсутність перекладацького аналізу фактичного матеріалу (100 речень) – 0)	
7.	Відповідність висновків результатам теоретичної та практичної складових дослідження — <i>загалом 10 балів</i> (повна відповідність – 10 , несуттєві огріхи стилістичного характеру – 8 , неповне висвітлення результатів дослідження – 6 , часткове висвітлення результатів дослідження – 4 , не відповідає результатам дослідження – 0)	

Усього набрано балів: _____

_____
(ПІБ рецензента)

_____
(підпис рецензента)

” ” _____ 2020 р

ЗМІСТ

ВСТУП.....	1
РОЗДІЛ 1	
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ КАТЕГОРІЇ ОЗНАЧЕНОСТІ	5
1.1 Структурно-семантичні особливості категорії означеності у лінгвістиці.....	5
1.2 Способи відтворення мовних засобів на позначення категорії означеності в українськомовному перекладі.....	11
1.3 Загальна характеристика медійного дискурсу та специфіка його перекладу.....	16
Висновки до розділу 1	26
РОЗДІЛ 2	
КАТЕГОРІЯ ОЗНАЧЕНОСТІ ТА СПОСОБИ ЇЇ ВЕРБАЛІЗАЦІЇ В СУЧАСНОМУ АНГЛІЙСЬКОМОВНОМУ МЕДІЙНОМУ ДИСКУРСІ.....	28
2.1 Засоби вираження категорії означеності в англійськомовному дискурсі ЗМІ на лексико-морфологічному рівні.....	28
2.1.1. Означений артикль як показник категорії означеності.....	29
2.1.2. Займенники, загальні та власні імена як показники категорії означеності.....	32
2.1.3. Числівник та прислівник як показники категорії означеності... ..	39
2.2 Засоби вираження категорії означеності на синтаксичному рівні..	42
2.2.1. Категорія означеності і засоби актуального членування речення.....	44
Висновки до розділу 2.....	46
РОЗДІЛ 3	
ВІДТВОРЕННЯ АНГЛІЙСЬКОМОВНИХ ЗАСОБІВ ВИРАЖЕННЯ КАТЕГОРІЇ ОЗНАЧЕНОСТІ В УКРАЇНСЬКОМОВНОМУ	

ПЕРЕКЛАДІ	49
3.1 Способи еквівалентного відтворення українською мовою засобів вираження категорії означеності у перекладі англійськомовного медійного дискурсу.....	49
3.2 Застосування перекладацьких трансформацій для збереження прагматичних функцій засобів вираження категорії означеності у перекладі текстів англійськомовного дискурсу ЗМІ.....	62
Висновки до розділу 3.....	74
ВИСНОВКИ	76
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	78
СПИСОК ДОВІДКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ	84
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ	85
ДОДАТОК	86
SUMMARY.....	106

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасний етап розвитку лінгвістичної науки характеризується постійним пошуком нових рішень актуальних проблем організації мови і її функціонування в контексті постійного збагачення знань про її ментальну основу, про мову як когнітивну здатність, про специфіку людського мозку і пізнавальні процеси, про відмінні особливості мовної картини світу і мовної свідомості. У розробці цих питань лінгвісти багато в чому опираються на теоретичні положення і практичні результати, отримані в суміжних галузях знання: логіці, філософії, психології, психолінгвістиці, медицині. Внесок самої лінгвістики в дану проблематику пов'язаний з аналізом конкретних форм прояву названої вище специфіки в мові, виявленням мовних засобів і способів осмислення та категоризації навколишнього світу, тобто дослідженням форм мовної свідомості.

До числа найважливіших таких форм відносяться мовні категорії, за допомогою яких людина впорядковує отримані знання про світ і про себе і які забезпечують єдність мови як системи в усіх її індивідуальних проявах. Це дає підставу говорити про мовні категорії як особливий формат знання і необхідність їх вивчення саме з цих позицій. Формат знання тут і далі розуміється як певна форма або спосіб представлення знань на розумовому або мовному рівнях.

Однією із важливих мовних категорій є категорія означеності/неозначеності, яка, хоча і не є граматичною універсалією (оскільки багато мов формально ніяк її не виражають), може розглядатися як універсальна понятійна категорія, властива всім мовам, яка виявляється у семантичній структурі висловлювання. Категорія означеності служить для означення іменної групи частин мови, яка називає певний об'єкт або об'єкти. При цьому співвіднесеність іменної групи з означуваним нею об'єктом, є очевидною, або такою, що легко встановлюється з лінгвістичного та екстралінгвістичного

контексту. Наразі всебічне вивчення семантики та засобів вираження такої категорії, як означеність/неозначеність, яке можливе тільки в рамках більш великої комунікативної одиниці (як контекстуальне висловлювання чи текст), а не в межах окремих іменників або ізольованих висловлювань. Тому цілком логічно, що останнім часом категорія означеності/неозначеності все частіше розглядається в світлі теорії мовленнєвої діяльності. Саме цей зв'язок лежить в основі функціонального підходу до дослідження значень означеності та неозначеності, який об'єднує більшість традиційних лінгвістичних вчень.

Актуальність теми полягає в тому, що дана робота продовжує дослідження в царині категорії означеності сучасної англійської мови і являє собою досвід опису частин мови інтенсифікуючого характеру та способів їх відтворення у перекладі українською мовою

Категорія означеності була предметом досліджень багатьох мовознавців (Н. Д. Арутюнова, Е. М. Вольф, Г. фон Райт, В. В. Виноградов, В. А. Звегінцев, Н. М. Разінкіна, В. І. Шаховський, В. М. Телія, Т. І. Вендіна, С. Д. Погорелова, Р. А. Вафеев, Л. К. Жаналіна тощо), у мовознавстві намітився новий підхід, який визнав означеність самостійною категорією мови. Сучасні дослідження цієї категорії продовжили роботи Т. Гоббса, Дж. Локка, Дж. Мур, Г. фон Райт, М. М. Бахтіна, Т. В. Богуславського, А. Вежбицької, Т. І. Вендиної, Е. М. Вольф, А. А. Івіна, Ю. Н. Караулова, Т. В. Маркелової, Ю. Г. Степанова, В. Н. Телія, З. К. Теміргазіної тощо.

Увагу вчених зосереджено не тільки на загальних питаннях статусу категорії означеності, її функціонуванні в мові, а й на більш конкретних питаннях: способах вираження певних типів означеності, приналежність мовних висловлювань зі значенням означеності до частин мови тощо. Не втрачає актуальності в роботах вчених питання взаємозв'язку означеності і емоцій: Е. М. Галкіна-Федорук, І. В. Арнольд, І. А. Стернін, О. С. Ахманова, Р. А. Вафеев, Л. Г. Бабенко, М. Б. Амалбекова, А. А. Кіяшева, С. А. Турбекова тощо.

Метою роботи є дослідження структурно-семантичних особливостей англійськомовних лінгвальних одиниць на позначення категорії означеності та способи їх відтворення у перекладі українською мовою (на матеріалі текстів засобів масової інформації).

Об'єкт дослідження – категорія означеності в англійській мові.

Предмет дослідження – структурно-семантичні особливості англійськомовних лінгвальних одиниць на позначення категорії означеності, вжитих в текстах дискурсу ЗМІ, та способи їх відтворення у перекладі українською мовою.

Для досягнення мети дослідження в роботі передбачається вирішити наступні **завдання**:

- розглянути структурно-семантичні особливості категорії означеності у лінгвістиці;
- визначити способи відтворення мовних засобів на позначення категорії означеності в українськомовному перекладі;
- здійснити загальну характеристику медійного дискурсу та специфіку його перекладу;
- визначити засоби вираження категорії означеності в англійськомовному дискурсі ЗМІ на лексико-морфологічному рівні;
- виявити засоби вираження категорії означеності на синтаксичному рівні;
- описати застосування перекладацьких трансформацій для збереження прагматичних функцій засобів вираження категорії означеності у перекладі текстів англійськомовного дискурсу ЗМІ українською мовою.

Методи дослідження. Завдання дослідження визначили використання:

- методу суцільної вибірки з метою відбору матеріалу дослідження;
- описового методу для аналізу та опису англійської лексики із категорією означеності;

— дефініційного аналізу – для вивчення категорії означеності іменної групи частин мови, яка відображена в їхніх словникових тлумаченнях. дослідити способи еквівалентного відтворення українською мовою засобів вираження категорії означеності у перекладі англійськомовного медійного дискурсу;

— аналізу особливостей застосування перекладацьких трансформацій для збереження прагматичних функцій засобів вираження категорії означеності.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в здійсненні комплексного аналізу структурно-семантичних особливостей різних англійських лінгвальних одиниць на позначення категорії означеності та способів їх відтворення у перекладі українською мовою (на матеріалі текстів засобів масової інформації).

Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості прогнозування характеру структурно-семантичної організації нових означувальних одиниць ад'єктивного типу серед різних частин мови, які поповнюють лексичний склад англійської мови.

Матеріали дослідження можна використати під час викладання курсів із загального мовознавства (розділи «Лексична семантика», «Семасіологія», «Словотвір»), у спецкурсах із лінгвокраїнознавства та лінгвокультурології сучасної англійської мови (розділ «Мова, культура, людина, етнос»).

Апробація основних положень. Загальну концепцію, базові положення і висновки роботи обговорено на засіданні кафедри англійської і німецької філології та перекладу імені професора І. В. Корунця Київського національного лінгвістичного університету.

Обсяг і структура роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку довідкової літератури, списку джерел ілюстративного матеріалу та додатку.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ КАТЕГОРІЇ ОЗНАЧЕНОСТІ

1.1 Структурно-семантичні особливості категорії означеності у лінгвістиці

У сучасній лінгвістиці витоки вивчення категорії означеності ведуть до логічних досліджень кінця XIX – початку XX ст. Це в першу чергу роботи Б. Рассела, Р. Фреге, Л. Лінського тощо. У слов'яністиці інтерес до вивчення категорії означеності/неозначеності активізувався у зв'язку із зверненням науки до теорії комунікації. Сучасні дослідники: Падучева Е., Бондарев А., Крилов С., Бондарко А., Гладров В., Золотова Р., Миколаєва Т., Вольф Є., Левицький Ю. розглядають категорію означеності/неозначеності як лінгвістичну семантичну універсалію, тобто як категорію, яка так чи інакше проявляється у багатьох мовах світу. При цьому її семантичне наповнення в конкретних мовах індивідуальне. Так, існують дослідження, що розрізняються за статусом груп показників означеності/неозначеності в романських мовах (Вольф Е. М., Гуричев М. С., Кашкін В. Б., Прощенок-Кальніна О. Р., Рєпіна Т. А.), зокрема у французькій (Алфьоров А. В., Гак В. Г., Єрмолова М. В., Маштакова М. М.); є роботи по вираженню категорії означеності в англійській мові (Ходос Е. Е., Чернікова Ю. Н.), в німецькій (Зіміна Н. В.), в тюркських мовах (Курамбаєва Т. С.), в монгольській (Григорян А. С.) тощо.

Серед вчених радянського та постраданського простору, які займалися вивченням зазначеної категорії варто виділити роботи Безпояско О. К., Городенської К. Г., Русанівського В. М. [9], Волкової Е. І. [14], Воронцова Г. Н. [16], Гуренко Л. І. [21], Кашкіна Б. В. [29], Миронець Ю. А. [35], Піотровського Р. Г. [40], Рєвзина І. І. [43], Рєвзіної О. Г. [44], Трубецького М. С. [53], Щетиніна Л. М. [61], Лабетової В. [73] тощо.

Серед зарубіжних науковців, які займалися даною проблематикою, слід зазначити Крістала Д. [67], Тейлора Дж. [80], Томсона А., Мартінена А. [81], Хокінза Дж. [72].

Дослідники, такі як В. Д. Аракін [2], Н. Д. Артюнова [3], С. Г. Ахмедова [5], А. Н. Ветошкіна [13], Л. П. Гусейнов [22], М. А. Кронгауз [32] вважають, що означеність, хоча і не є граматичною універсалією (оскільки багато мов формально ніяк її не виражають), може розглядатися як універсальна понятійна категорія, властива всім мовам, яка виявляється в семантичній структурі висловлювання. Дійсно, носії будь-якої мови, незалежно від наявності або відсутності в ній формальних показників означеності, кажучи про що-небудь, досить часто мають на увазі конкретні, означені предмети і явища або неозначені (якщо взагалі має місце референтне використання номінації). І, як правило, ані для кого з учасників комунікативного акту не складає труднощів зрозуміти, що певний предмет був означений або неозначений [26: 8].

Проте не можна не враховувати і той факт, що навіть сам вираз «категорія означеності» є породженням сучасного мовознавства. Ще відносно нещодавно ніхто не виділяв, а значить, і не вивчав її як самостійну лінгвістичну категорію. Найкращим наочним свідченням тому можуть з'явитися дефініції даної категорії, а вірніше, такого поняття, як «означеність», що пропонувалися на різних етапах розвитку науки про мову. На думку Аартса Б., категорія означеності потрапила, як і багато інших понятійних категорій, в поле зору насамперед філософів і логіків, і протягом багатьох століть залишалася швидше логіко-філософською, ніж лінгвістичною категорією [63: 75].

Різноманітність тлумачень терміна «означеність», що прийшов з філософії у лінгвістику, розглядається на прикладі кількох визначень, запропонованих різними словниками лінгвістичних термінів. Насамперед зазначимо, що не в усіх словниках взагалі є інформація про цю категорію, а в інших вона поміщена в статтях, присвячених артиклю.

В останні десятиліття підвищена увага лінгвістів до теорії актуалізації, всебічне вивчення питань референції, а також розвиток такої галузі мовознавства, як граматики тексту, призвели до необхідності поглибленого розгляду не тільки засобів вираження семантики означеності/ неозначеності. Визнання статусу означеності як граматичної категорії, що володіє певною семантикою, призвело до появи відповідних статей у лінгвістичних словниках нового покоління. Одне з останніх за часом визначень міститься у словнику Траска Р.: «Означений. Служить для значення іменної групи, що називає певний об'єкт або об'єкти. При цьому співвіднесеність іменної групи з означуваним нею об'єктом, є очевидною, або легко встановлюється з лінгвістичного та екстралінгвістичного контексту. Певні іменні групи часто поділяються на власні імена, такі як Ліза або Париж, і певні дескрипції, такі як *the new teacher* 'новий учитель' (DGTL).

В системі мовних одиниць категорія означеності/неозначеності реалізується, перш за все, вживанням означеного або неозначеного артиклів. В мовознавстві під терміном «артикль» розуміється одиниця мови, що вживається в деяких мовах при іменниках для розрізнення роду, надання їм означеності або неозначеності (BTCCUM).

Протилежністю категорії «означеність» є категорія «неозначеність», визначення якої теж міститься у тлумачних словниках сучасної української мови: неозначений означає іменну групу або пов'язаних з нею детермінативів, що позначає, найчастіше, не специфікований або неконкретизований референт, наприклад: іменна група *a book* або інші детермінативи. Таким чином, «неозначеність» розуміється як точно не встановлений, точно не відомий; недосліджений, недорахований, невимірний, не описаний за всіма своїми ознаками; не цілком виразний; неточний, неясний; темний і сумнівний. В англійській мові неозначена іменна група іноді може відповідати конкретному референтові. Цілком можливо, що людина, що вимовляє *i'm looking for a book* 'я шукаю книгу', думає про якусь певну книгу, але, тим не менш, сказати *i'm looking for the*

book він/вона може тільки в тому випадку, якщо може з упевненістю припустити, що адресату вже відомо, про яку саме книгу йде мова [60: 38].

Це визначення дається в рамках референційно-рольової граматики і відображає сучасне уявлення про розглянуту категорію. У зв'язку з цим доречно також навести дефініцію цієї категорії Щетініна Л. М.: «Означеність/неозначеність – категорії семантики висловлювання, функція їх – актуалізація і детермінація імені, демонстрація його єдиності у описуваній ситуації (означеність), або вираження його відносин до класу подібних йому феноменів (неозначеність)» [61: 63].

На думку Брінтона Л. Дж. та Дайкса Б., дослідження категорії означеності/неозначеності в рамках окремо взятого слова полягає у встановленні її зв'язків з іншими граматичними категоріями; такими як число, відмінок, форми посесива (присвійності) тощо [66; 68].

Значна увага приділялася Ревзіним І. І. та Ревзіної О. Г. в цілому ряді їх робіт, присвячених, в основному, вивченню категорії означеності в слов'янських і балканських мовах. Відповідно до функціональної концепціїгаданих авторів, механізм дії категорії означеност/неозначеності необхідно розглядати у співвідношенні з різними сторонами мовної структури [43: 18; 44: 35–41].

У висловлюваннях означеність/неозначеність виявляється пов'язаною з категорією екзистенціальності, з тема-рематичними елементами, з явищами контрасту, емпізи, а також з пресупозитивними факторами [52].

Наразі навряд чи можна сумніватися в тому, що всебічне вивчення семантики та засобів вираження такої категорії, як означеність/неозначеність, можливе тільки в рамках більш великої комунікативної одиниці (як контекстуальне висловлювання чи текст), а не в межах окремих іменників або ізольованих висловлювань. Тому цілком логічно, що останнім часом категорія означеності/неозначеності все частіше розглядається в світлі теорії мовленнєвої діяльності. Саме цей зв'язок лежить в основі функціонального підходу до дослідження лінгвальних одиниць на позначення означеності та

неозначеності, який об'єднує більшість традиційних лінгвістичних вчень [36: 43].

На думку Хокінза Дж., завдання функціонального підходу полягає у визначенні умов, при яких правомірно вживання мовцем означеного артикля, а також у встановленні того, яку інформацію може отримати слухач завдяки певному артиклю: «... вирішальним для виявлення того чи іншого семантичного відтінку іменника є не артикль, а контекст, загальний зміст промови, причому і сам артикль отримує свою семантику означеності з цього контексту, із загального змісту речення» [72: 129].

Тож, в англійській мові, на думку Тейлора Дж., «як означений або неозначений артикль морфологічно і лексично маркують найчастіше предмет, суб'єкт або атрибут, а не процес. При цьому самі суб'єкти та предмети, як правило, не висловлюють власне означеності або неозначеності, вони мають семантику загальності (чоловік, люди, натовп) або унікальності (річ, штука)» [80: 117].

Крім того, досить високою частотністю володіють показники малої чи великої кількості, тобто адвербіальним одиницям також може бути притаманна семантика неозначеності. Наявність артиклів є загальною характеристикою германських та романських мов, до яких належать і англійська і французька.

Англійська система артиклів складається з трьох членів: означеного, неозначеного і партитивного. Трьохскладову артиклеву систему прийнято вважати романською універсалією, що відрізняє романські мови від усіх інших. Для англійськомовної картини світу основним протиставленням є бачення предмета як неозначеного ('одного з багатьох') та/або означеного ('цього'), так як предмет мислиться актуалізованим ще до появи відповідного слова у висловлюванні (що, власне, і виражається артиклевою препозицією) [53: 40]. Зауважимо, що у носіїв української мови подібного уявлення предмета по лінії «один – цей» немає («один» в українській мові семантично ближче до 'якогось'), і номінація актуалізується безпосередньо в ході самого

висловлювання [9: 208]. Англійськомовний означений артикль корелює з висловом тих же категорій з неозначеним, що історично відноситься саме до числівника «один» [31; 40; 53: 40].

Дослідники Воронцова Г. Н. [16], Кашкін Б. В. [29], Миронець Ю. А. [35], Падучева О. В. [39], Ревзіна О. Г. [44], Рейман Е. А. [45] зазначають, що домінування означеного артикля майже в 2 рази, порівняно з неозначеним, і в 11,5 разів, порівняно з вказівним займенником «цей», призводить до очевидного висновку про переважання в англійській мові артиклевих показників категорії означеності.

Інші дослідники: Дейк Т. А. ван [23], Слюсарева Н. А. [48], Степанов Ю. С. [51], Фридман М. Д. [57], Штелинг Д. А. [60] зазначають, що істотне місце в системі англійських артиклевих показників займає також партитив. Таке становище свідчить про важливе місце в дискретній англійській мовній картині світу семантики частковості, диференційованої відособленості, пов'язаної з виділенням окремих елементів цілого. Перераховані категоріальні ознаки (частковість, дискретність, диференційованість) підтверджують підвищену увагу до деталей у свідомості носіїв англійської мови.

Таким чином, системи субкатегоріальних ознак означеності та неозначеності всередині мовної системи можуть бути зведені до ряду опозицій, а саме: популярність/новизна; дейктичність/недейктичність; диференційованість/недиференційованість; узагальненість/спеціалізованість; унікальність/неунікальність; одиничність/неодиничність; сукупність/розрізненість; цілісність/дискретність, частковість; регулярність/нерегулярність; детермінованість/недетермінованість; індивідуальність/неіндивідуальність; конкретність/неконкретність; точність/приблизність [37: 138].

Тож, граматична категорія – це система протиставлених одна одній граматичних величин (граматичних форм із однорідними значеннями) [3: 220]. Категорія детермінації (означеності /неозначеності) визначається як граматична категорія, яка вказує на те, як мислиться ім'я предмета: як єдине

в описуваній ситуації (означеність) чи як таке, що належить до класу подібних йому феноменів (неозначеність) [3: 219].

Наразі одним з основних напрямів у вивченні означеності/неозначеності як самостійної категорії є з'ясування умов, за яких стає можливим встановлення визначеності іменних груп.

1.2 Способи відтворення мовних засобів на позначення категорії означеності в українськомовному перекладі

В англійській мові категорія означеності/неозначеності є відкритою і виражається регулярно за допомогою вибору означеного або неозначеного артикля. Можна розглядати наявність артикля і, відповідно, наявність відкритої категорії означеності в мові як свідчення того, що уявлення про означеність є важливим елементом картини світу для носіїв цієї мови.

Категорія означеності/неозначеності англійської мови є досить центрованим полем з цілісним морфологічним ядром, вираженим артиклевою формою імені. Артикль (від лат. *Articulus* «з'єднувальний елемент») – умовна назва показника детермінації, що є однією з найбільш складних і своєрідних граматичних категорій іменника та інших іменних частин мови [75: 24].

Тож, говорячи про труднощі перекладу тексту з англійської мови українською, лінгвісти обов'язково згадують артикль, оскільки в українській мові така частина мови відсутня. Для того щоб зрозуміти, до яких засобів необхідно вдатися для адекватної передачі артикля у перекладі, слід розглянути поняття артикля і його походження, проаналізувати теорії, що розкривають значення артикля та його функції в тексті, та далі на основі проведеного аналізу виявити способи передачі значення артикля у перекладі [27; 31; 40; 78: 56].

Слід зазначити, що англійська та українська мови відносяться до двох різних типів мов: аналітичного і синтетичного. Як результат, англійській мові

як представниці аналітичної мови притаманний строгий порядок слів (суб'єкт-предикат-об'єкт). У той час як українській, яка є синтетичною мовою, притаманне використання смислового наголосу для побудови речень (від відомого до невідомого). Таким чином англійська та українська мови виступають прикладами «артиклевої» і «безартиклевої» мов [49: 97].

Як відомо з історії англійської мови, означений артикль 'the' походить від вказівного займенника *se* (чоловічий рід), *seo* (жіночий рід), *theat* (середній рід), а неозначений артикль *a/an* – від числівника *an* ('один'), який згодом придбав сучасну форму написання *one* [16].

Протягом тривалого часу лінгвісти вели суперечки щодо того, чим є артикль в тексті: самостійною частиною мови або одним з розрядів займенників або прикметника. Деякі вчені вважали, що він відноситься до означального прикметника, інші лінгвісти стверджували, що до вказівного прикметника. Існувала й інша точка зору, згідно з якою артикль відносився до класу вказівних займенників [15: 80]. На сьогоднішній день сучасна лінгвістика дотримується теорії, що артикль – це службова частина мови. В ході численних досліджень стало очевидно, що приписувати його до розряду інших частин мови неможливо, оскільки артикль є самостійним словом із власними значеннями і функціями.

Виділяють 3 типи артикля в англійській мові:

- 1) означений артикль *the*;
- 2) неозначений артикль *a/an*;
- 3) нульовий артикль (видима відсутність артикля) [4: 37; 7].

Однак не всі дослідники виділяють нульовий артикль в окремий тип. Існує точка зору, що нульового артикля і зовсім не існує. Аргументують її наступним чином: оскільки артикль є словом, а нульових слів, як відомо, не існує, то не існує і нульового артикля. Згідно з граматиною сучасної англійської мови, неозначений артикль є класифікаційним, оскільки він відносить предмет до визначеного класу або групи предметів. Означений артикль служить для виділення і конкретизації предмета чи кількох

предметів з класу, тому його іще називають конкретизуючим артиклем [11: 48].

Існують і інші теорії щодо значення артикля та його функцій у реченні. Так, О. О. Худяков виділяє артиклі в окремий тип смислово-породжуючих операторів. Неозначений артикль *a/an*, перебуваючи перед іменником, характеризує його як щось нове, чого читач ще не знає [58: 193]. Наприклад: (8) *Artificial neural networks (ANNs) simulating biological neural systems have a powerful learning function* (FOR, URL) – *Штучні нейронні мережі (ANN), що імітують біологічні нейронні системи, володіють потужною функцією навчання* (ERDA, URL).

Як вважає І. І. Прибиток, артикль – це спосіб реалізації нової і старої інформації [42: 148]. Стара інформація (тема) вказується за допомогою означеного артикля *the*, нова інформація (рема) реалізується через неозначений артикль *a/an*. Наприклад: (1) *Some scholars put forward reducing the adverse effect of the MEMS gyroscope random drift using a wavelet analysis method* <...> (ECON, URL) – Деякі вчені вважають, що використання методу вейвлет-аналізу зменшить негативний вплив випадкового дрейфу гіроскопа MEMS <...>.

На думку Рушинської І. С., кількісний принцип є основним розходженням між означеним та неозначеним артиклем. Обидва артикля (і означений і неозначений) вказують на одиничність предмета. Однак, якщо йдеться про неозначений артикль, він висловлює єдиність предмету на тлі навколишньої безлічі, у той час як означений артикль вказує на одиничність предмета як такого, серед навколишньої безлічі предметів. Що стосується нульового артикля, Рушинська І. С. стверджує, що його використовують, коли кількісний принцип неможливо застосувати [46: 19].

Таким чином, можна сказати, що артикль є багатозначною частиною мови. Виділяють наступні функції артикля в тексті: 1) лімітуюча; 2) виділяюча; 3) означальна; 4) узагальнююча; 5) дистрибутивна; 6) ідентифікуюча; 7) маркуюча розчленованість значення іменника (для

неозначеного артикля); 8) детермінуюча; 9) типового показника; 10) обмежувальна (для означеного артикля) [54: 19].

Для передачі цих функцій артикля в процесі перекладу Федоров А. В. пропонує два способи [55]:

1) лексичний – принцип додавання слів. Наприклад, неозначений артикль може перекладатися такими словами, як ‘один’, ‘деякий’, ‘жоден’ тощо. Наприклад: (99) *He had not a chance* (ФООТП: 42) – У нього не було жодного шансу;

2) синтаксичний – за допомогою зміни порядку слів, або додавання підрядного речення так, як у наступному реченні: (2) *A recent collaboration between academic and government scientists has led to the characterization of a lobby pine lignin that is easier to pulp than normal lignin* (ECON, URL) – Було виявлено, що лігнін сосни ладанної легше перетворити в волокнисту масу, ніж природний лігнін, завдяки експерименту, який проводили урядові вчені спільно з вченими різних інститутів.

Означений артикль, який має лексичне значення в реченні, може перекладатися українською мовою різними способами, представлених у прикладах, що взято із англійськомовних ЗМІ та наведених в таблиці 1.1:

Таблиця 1.1

Спосіб перекладу	Приклад англійською мовою	Переклад українською мовою
Вказівним займенником цей (ця, це, ці)	<i><u>The</u> thought was fire in him.</i>	<u>Ця</u> думка спалювала його, немов вогонь.
Вказівним займенником такий (той, та, те, ті), той самий, (саме той, саме та), такий самий	<i><u>The</u> fellow behind us in the crowd was talking again.</i>	<u>Той самий</u> хлопець з натовпу позаду нас знову заговорив.
Присвійним займенником її, їх, їхній, свій (своя, своє, свої)	<i>Mr. Brown sneered at the 'literary' person they had discovered in <u>the</u> family.</i>	Містер Браун сміявся над «писакою», який виявився в <u>їх</u> сім'ї.
Ідентифікуючим	<i><u>The</u> romance and beauty,</i>	<u>Вся</u> романтика і краса, всі високі

займенником весь, вся, все, цілий	<i>and high vigour of the books were coming true.</i>	пориви, про які він читав у книгах, виявилися правдою.
Відносним займенником який (яка, яке, які)	<i>She didn't know <u>the</u> actual fire of love.</i>	Вона не знала, <u>яке</u> воно, справжнє полум'я любові.
Неозначеним займенником якийсь (якась, якість)	<i>For <u>the</u> moment the great gulf that separated them then was bridged.</i>	На <u>якусь</u> мить через величезну прірву, що розділяла їх, був перекинтий міст.
Ідентифікуючим атрибутивним займенником сам, сам по собі, інший/інша	<i><...> which was new to him, for of <u>the</u> women he had known – that was the only way he thought.</i>	<...> і це було для нього новим, тому що про <u>інших</u> жінок, яких він знав, він взагалі не думав інакше.
Прикметником або дієприкметником (з контексту)	<i>Martin did not go out to hunt for a job in <u>the</u> morning.</i>	<u>Наступного ранку</u> Мартін не пішов шукати роботу.
Часткою (з контексту)	<i><u>The</u> next afternoon, accompanied by Arthur, she arrived in the Morses carriage.</i>	Наступного <u>ж</u> дня у супроводі Артура вона приїхала до нього в кареті Морсів.

Що стосується неозначеного артикля, то він може вказувати на рему в реченні, тим самим показуючи, який порядок слів необхідний у перекладі. Якщо підмет у реченні стоїть з неозначеним артиклем (або нульовим, у разі, коли підмет вживається в множині), то в перекладі українською мовою його слід починати з присудка або обставини (6) *In a related reaction a poor yield of dimethyl chlorophosphate was obtained* (ФООТП: 47) – Було отримано низький вихід диметилхлор-тиофосфата в реакції того ж типу.

В даному випадку мова йде про актуальне членування речення, що відноситься до синтаксичного способу перекладу.

Нульовий артикль використовують, коли кількісний числівник стоїть у реченні у множині (оскільки, згідно з правилами, неозначений артикль вживається лише у випадках вживання обчислюваного іменника в однині), а також у випадках його вживання з більш узагальненими або абстрактними предметами, наприклад: (7) *The results show that with every 10° C increase in temperature, gyroscopes have approximately 0.8 ~ 1.7 deg/sec of drift*

(ФООТП: 48) – Результати показують, що при кожному підвищенні температури на 10° С гіроскопи мають приблизно 0,8 ~ 1,7 град/сек дрейфу.

Далі розглянемо варіанти передачі артикаля у перекладі з англійської українською мовою і виявимо причину виникнення труднощів при здійсненні перекладу. При вивченні перекладів текстів статей дискурсу ЗМІ можна дійти висновку, що неозначений артикль у випадках, коли він вказує на новий предмет у тексті, зазвичай не перекладається: (3) *Similar to GA (genetic algorithms) and evolutionary programming, PSO is also a heuristic searching method, but it does not contain complex mechanisms such as crossover or mutation* (ФООТП: 43) – Подібно GA (генетичних алгоритмах) та еволюційного програмування, PSO є евристичним методом пошуку, але він не містить складних механізмів, таких як кросовер або мутація.

Слід зазначити, що часто зустрічаються випадки, коли у перекладі означений артикль необхідно передати словами ‘цей’, ‘весь’ тощо, інакше сенс речення в тексті перекладу може спотворитися. Наприклад: (4) *The four centres lie in a plane* (ФООТП: 44) – Всі чотири центри лежать в одній площині. Даний спосіб перекладу, згідно з А. В. Федоровим, вважається лексичним [55]. Означений артикль у реченні часто відіграє роль вказівного займенника, що є його первинною формою: (5) *The question calls for systematic work* (ФООТП: 45) – Це питання вимагає систематичної розробки.

Таким чином, основною причиною, що викликає труднощі передачі значення артикаля у перекладі, є необхідність визначити, яку функцію артикль виконує в тексті.

1.3 Загальна характеристика медійного дискурсу та специфіка його перекладу

Виникнення нового виду дискурсу, який називають медіадискурс, медійний дискурс або дискурс ЗМІ, зумовлено тенденціями інтернаціоналізації і глобалізації, розвитком сучасних телекомунікаційних

технологій у світовому співтоваристві. Проблема медіадискурсу широко обговорювалася радянськими та пост-радянськими вченими такими, як Степанов Ю. С. [51], Москальська О. І. [36], Арутюнова Н. Д. [3], Гальперін І. Р. [18], Добросклонська Т. Г. [24; 25], Макаров М. Л. [34], Селіванова О. О. [47], Солганік Г. Я. [50], та ін. Медіадискурс також вивчається такими зарубіжними вченими, як Т. ван Дейк [23], З. Харрис [71], Белл А., Гарретт Р. [64], Булл А. [65], Ферклай Н. [70], Монтгомері М., Едінгтон Б. [75] тощо, а інтерес до його вивчення і на сьогоднішній день не слабшає. Незважаючи на той факт, що сам термін «дискурс» ще досі не отримав чіткого і однозначного визначення, вже з'явився новий термін «медіадискурс» (і відповідно нова галузь досліджень – медіалінгвістика), який також має різні тлумачення. Разом з тим, не завжди зрозуміло, що саме мається на увазі під терміном «медіа», не визначена основна одиниця та методи аналізу даного типу дискурсу [24: 72].

У першій половині ХХ століття мовознавство протягом тривалого періоду було зосереджене на вивченні мовної системи, проте, починаючи з другої половини 60-х років, центр уваги лінгвістів переноситься на іншу сторону цієї діалектичної єдності – мовленнєву діяльність та її продукт – дискурс, формальні характеристики якого були визначені в 1952 році Зелігом Харрисом [71]. В результаті антропоцентричного повороту в сучасному мовознавстві центральною проблемою вивчення стала людина, як творець і споживач вербальних повідомлень, які сьогодні аналізуються на якісно новому рівні досліджень – на рівні дискурсу [52: 76].

Серед актуальних проблем сучасної лінгвістики дослідженню дискурсу належить особливе місце, оскільки «дискурс є єдиним організмом, в якому одночасно реалізуються найрізноманітніші аспекти не тільки мови, але й мовного мислення» [50: 102]. Сьогодні поняття дискурсу і ряд споріднених йому понять нерідко вживаються як взаємозамінні.

Спробуємо розмежувати ці поняття, з метою дати визначення публіцистичному та медійному дискурсам. Дискурс, що містить лінгвістичні

й екстралінгвістичні компоненти, проявляється в комунікації, комунікація без дискурсу неможлива [47: 115]. При цьому поняття комунікації також позбавлено однозначного трактування. Найбільш загальним є погляд на комунікацію як цілеспрямований процес, що служить для передачі повідомлень, для семантико-символічної взаємодії, одним із засобів якого є мовлення, а знаковою цілісною формою організації (макроструктурою або макрознаком) є текст [41: 132]. Англійська граMATика як комунікативна система детально описана в колективній монографії Ліча Дж. та Свартвіка Я. [74].

Таким чином, під комунікацією слід розуміти процес взаємодії адресанта – автора текстового повідомлення та адресата – читача/слухача з метою отримання інформації. Цей процес включає як об'єктивно існуючий екстралінгвістичний контекст, так і вербалізовану мовленнєво-мисленнєву діяльність, прив'язану до цього контексту, тобто дискурс, продуктом якого і є текстове повідомлення [22; 41; 47].

У сучасній лінгвістичній літературі досить поширеним є розгляд мовлення, переважно усного, як феномена тотожного дискурсу. Таке розуміння відноситься до французької традиції, представники якої ототожнюють дискурс з семіотичним процесом, який <...> слід розуміти як все розмаїття способів дискурсивної практики, включаючи мовленнєву і немовленнєву практику і <...> » [25: 40].

Дискурс трактують також як особливе використання мовлення для вираження ментальності, особливий світ, «за яким постає особлива граMATика, особливий лексикон, особливі правила слововживання, особлива семантика» [70: 44].

Таким чином, загальним для всіх наведених вище тлумачень є визначення дискурсу як мовленнєвого продукту, в якому імпліковані соціальні структури і правила.

Текст як ціннісна знакова форма організації мовлення, бере участь в обміні комунікативною діяльністю в якості предметно-знакового носія

обміну» [18: 69]. Будучи розрізненим за способом репрезентації на усний та письмовий, текст не має обмежень за розміром, він може дорівнювати слову, словосполученню, реченню, якщо вони становлять самодостатню інформацію, що ситуативно забезпечує розуміння її адресатом [18: 27].

При цьому все функціонально-жанрове, стилістичне розмаїття текстів не дозволяє дати єдиного визначення, оскільки кожен текст у процесі комунікації має особливу структурно-композиційну, семантико-сміслову, інтенціонально-прагматичну природу [77: 238].

Таким чином, можна говорити, що текст як форма організації мовлення в процесі передачі повідомлення є більш вузьким поняттям, ніж дискурс, який слід розглядати не тільки як сам мовленнєвий твір, а й як діяльність, що взята в сукупності процесу і результату, в ході якої і породжується мовленнєво-мисленнєвий продукт [24: 113]. Таке трактування відповідає визначенню Кібрика А. Є., згідно з яким дискурс – це комунікативна ситуація, що включає свідомість комунікантів (партнерів спілкування) і створює в процесі спілкування текст» [31: 130]. Дане трактування корелює з розумінням дискурсу в сучасній психології, що визначає дискурс як соціальну діяльність в умовах реального світу.

З огляду на всі вищевикладені характеристики дискурсу, найбільш емним представляється наступне визначення: «дискурс є невербалізованою мовленнєво-мисленнєвою діяльністю, що розуміється як сукупність процесу та результату і володіє як власне лінгвістичним (текст), так і екстралінгвістичним планами» [24: 114].

Таким чином, дискурс реалізується в двох планах: власне лінгвістичному і лінгво-когнітивному. Перший відображається у мовних засобах і проявляється в сукупності породжених текстів (дискурс як результат). Другий пов'язаний з мовною свідомістю, що обумовлює вибір мовленнєвих засобів, впливає на породження і сприйняття текстів, проявляючись в контексті і пресупозиції (дискурс як процес) [10; 30; 41: 215].

Розглянутий з точки зору результату, дискурс постає як сукупність текстів, породжених в процесі комунікації. При аналізі його як процесу дискурс являє собою вербалізовану мовленнєво-мисленнєву діяльність.

Враховуючи відмінність ментальних структур різних етнокультурних соціумів, що користуються різними мовами, представляється можливим говорити про різні етнокультурні дискурси. При цьому логічним здається виділення в етнокультурному дискурсі численних його типів (або модифікацій), певним чином «адаптованих» згідно з тією сферою людської життєдіяльності, у якій він функціонує [24: 76].

Різні типи дискурсу володіють своїми специфічними рисами, оскільки екстралінгвістичні аспекти, знаходячи своє відображення в тексті, переломлюються не тільки через лінгвокультурний рівень мовної особистості (тобто варіативну картину світу індивіда, яка базується на загальній для епохи і для даного лінгвокультурного соціуму базової інваріантної картини дійсності), але і через прагматичний рівень мовної особистості (тобто специфіку мотивів і цілей її поведінки, керуючих текстоутворенням, ієрархію смислів і цінностей) у її мовній моделі світу [47: 37]. В рамках одного лінгвоетнокультурного дискурсу (української, англійської мов) можна виділити різні типи у відповідності зі сферою використання; як, наприклад, естетичний, науковий, педагогічний, юридичний, політичний, військовий, спортивний, кінодискурс, дискурс ЗМІ тощо [24: 202].

Спробу описати загальні властивості різних дискурсивних типів зробив, зокрема, Почепцов Г. Г. (мол). Предметом його аналізу були тексти, створені в інституційних рамках, які накладають суттєві обмеження на акти висловлювання, наділені історичною, соціальною, інтелектуальною спрямованістю [41: 27]. В результаті прагматичної диференціації усього дискурсивного масиву мови термін «дискурс» виступає в метонімічному значенні: як вид дискурсивної практики, що протікає в певній соціальній сфері або інституційній сфері суспільних відносин [52: 81].

В такому тлумаченні поняття «дискурс» зближується з поняттям «функціональний стиль» [62: 71]. Серед основних характеристик стилю виділяють: ситуативність, тобто прихильність прийомів і засобів вираження певної комунікативної ситуації; цілеспрямованість, тобто підпорядкованість вибору мети комунікації; вибірковість вибору; стереотипність, тобто залежність вибору від існуючих в даному лінгвокультурному соціумі стереотипів соціальних ролей, цілей діяльності тощо [38; 52: 82]. У плані розмежування стилю і дискурсу вельми продуктивним представляється визначення стилю, що базується на обліку перерахованих вище властивостей, як ситуативно обумовленого стереотипного способу здійснення вербальної комунікації на основі суспільно-усвідомленого вибору певних мовних засобів і принципів їх інтеграції у мовленні, тексті [52: 83].

Спираючись на дане визначення стилю, можна стверджувати, що дискурс являє собою вербалізовану мовленнєво-мисленнєву діяльність, що розуміється як сукупність процесу і результату і володіє як власне лінгвістичним, так і екстралінгвістичними планами [24: 56], а функціональний стиль є один із способів здійснення цієї діяльності, абсолютно різноманітних залежно від ситуативного контексту (тобто сфери мовленнєво-мисленнєвої діяльності). Враховуючи все сказане вище, можна говорити про публіцистичний дискурс (або дискурс ЗМІ) як про інституціоналізовану мовленнєво-мисленнєву діяльність, що має два плани (лінгвістичний і лінгвокогнітивний) і здійснюється в рамках друкованих засобів масової комунікації (газети, журнали), телебачення та Інтернету), які визначають спосіб її здійснення, форми організації (текст) і основні характеристики [64: 111].

Головними комунікативними стратегіями, які обумовлюють вибір мовних засобів різних рівнів, характерних для дискурсу ЗМІ, є інформування, переконання (персуазивність) та вплив. Реалізація цих стратегій обумовлює наявність однієї з головних ознак публіцистичного дискурсу – регулярного чергування і контрастування стандартизованих та експресивних мовних

засобів. Експресивність забезпечує емоційний і естетичний вплив на адресата. Стандартизація, заснована на відтворенні часто клішованих і оцінних мовних засобів, денотативно співвідносних з регулярно повторюваними фактами і явищами соціально-культурного життя, є одним із засобів ідеологічного впливу (переконання, персуазивності, пропаганди), що нав'язує адресату певні стереотипи. Крім стратегій інформування та впливу, що багато в чому визначають специфіку дискурсу ЗМІ, виділяють також аналітичну та розважальну стратегії, які передбачають різні способи подачі фактуального матеріалу для полегшення сприйняття [10: 23].

Таким чином дискурс ЗМІ можна розглядати і як різновид політичного дискурсу, що нерозривно пов'язаний з ідеологією, переконанням, пропагандою та владою: з одного боку оскільки ідеологія впливає на його формування, на вибір мовних одиниць, а з іншого, цей тип дискурсу – ефективне знаряддя впливу на суспільні процеси, в тому числі на формування певної ідеології.

Визначивши публіцистичний дискурс, повернемося до поняття медіадискурсу більш детально. Поширений у всьому світі, цей тип дискурсу відрізняється безліччю форм: усна, письмова та електронна. Сьогодні інформація передається не тільки у вигляді текстів, але й різних образів. Розвиток мультимедійних технологій значно змінює традиційні уявлення про текст. Особливістю багатьох видів дискурсу сьогодні є їх опосередкованість засобами масової інформації. ЗМІ – найважливіший учасник політичної, офіційно-ділової, пропагандистської та розважальної комунікації. На думку деяких авторів, таких як: Віссон Л. [17], Гальперин І. Р. [18], Добросклонська Т. Г. [25], О. В. Дудолодова О. В. [26], Солганик Г. Я. [50], співвідношення логічного та емоційного, книжного і розмовного в дискурсі масової інформації відповідає співвідношенню експресії і стандарту. Враховуючи той факт, що головними функціями всіх ЗМІ (радіо, ТБ, преса, Інтернет) є інформування та вплив (переконання або персуазивність), по суті отримуємо визначення, близьке публіцистичному дискурсу. Безумовно, в

дискурсі ЗМІ присутні ознаки, властиві і розмовному стилю, художньому, офіційно-діловому та науковому типам дискурсів. Особливу увагу вчених привертає новітній засіб масової комунікації – Інтернет, який неможливо віднести до якогось одного функціонального стилю або типу дискурсу внаслідок змішування великого числа стилів і жанрів (газетно-журнальні публікації, документи, художні твори, щоденники, блоги, чати) і тому він заслуговує окремої назви та методів дослідження. Дискурсивний рівень дослідження мас-медіа (або ЗМІ), на відміну від контент-аналітичних (кількісних) методів, дозволяє розкрити зміст конкретних медіаповідомлень, їх контекстуальні параметри, структурні особливості та прийоми їх формування [34: 56].

Одиницею аналізу може виступати висловлювання, насичене інформацією, що піддається тлумаченню в різних семантичних системах, при цьому містить якусь інтригу, незалежно від ступеня своєї протяжності (тобто тексту, як макроструктури дискурсу) [25: 79]. При цьому уваги дослідників заслуговує не тільки цілісність тексту, але й окремі прийоми, що використовуються в такому тексті експліцитно або імпліцитно виражені ідеї, уявлення або інтенції, властиві кожному висловлюванню і є загальною установкою, спрямованістю тексту на реалізацію певного результату (наприклад, легітимацію певної соціальної проблеми).

Тож, медіадискурс як такий собі «глобальний» тип дискурсу дослідники вважають модифікацією публіцистичного дискурсу, яка відображає статус-кво в суспільстві, поєднує безліч стилів і жанрів, будучи найбільш адекватним контекстом для дослідження як суто лінгвістичних, так і екстралінгвістичних аспектів [34; 63: 85].

Далі розглянемо особливості перекладу лінгвальних одиниць медіадискурсу. Спробуємо виявити типові способи надання адекватних відповідників для суспільно важливих лексичних одиниць медіадискурсу при перекладі з англійської мови українською. Так, транскодування (транскрипція і транслітерація) – це такий спосіб перекладу, коли звукова

та/або графічна форма слова вихідної мови передається засобами абетки мови перекладу, наприклад: *naturalization* – ‘натуралізація’, *organization* – ‘організація’, *conflict* – ‘конфлікт’, *declaration* – ‘декларація’ [1: 21; 19; 20; 55], з подальшим розрізненням таких видів:

1) транскрибування (коли літерами мови перекладу відтворюється звукова форма слова вихідної мови, наприклад *quorum* – ‘кворум’);

2) транслітерування (слово вихідної мови передається по літерах, наприклад, *genocide* – ‘геноцид’, *domicile* – ‘доміциль’, *racist* – ‘расист’);

3) змішане транскодування (переважне застосування транскрибування з елементами транслітерування, наприклад, *convention* – ‘конвенція’, *amnesty* – ‘амністія’, *Hillaryland* – ‘Гіллариленд’);

4) адаптивне транскодування (коли форма слова у вихідній мові дещо адаптується до фонетичної та/або граматичної структури мови перекладу, наприклад, *democratic* – ‘демократичний’, *civil* – ‘цивільний’, *sovereignty* – ‘суверенітет’).

Для адаптації термінів у мові перекладу актуальним є прийом калькування, за якого відповідником простого чи (частіше) складного слова вихідної мови в цільовій мові вибирається, як правило, перший за порядком відповідник у словнику [1: 25; 55], наприклад: *Asian tigers* – ‘азіатські тигри’, *velvet divorce* – ‘оксамитове розлучення’ («мирний поділ однієї держави на декілька»), *neo-cold war* – ‘нова холодна війна’, *an axis of evil* – ‘вісь зла’ («країни, що підтримують тероризм») (НАВ). Доречність калькування спостерігаємо й на прикладі сучасно активно функціонуючих термінів, які вже увійшли до складу мови перекладу, мають в українській мові усталені відповідники, наприклад: *apply the law* – ‘застосовувати закон’, *armed conflict* – ‘збройний конфлікт’, *at the international level* – ‘на міжнародному рівні’, *bilateral agreement* – ‘двостороння угода’ (НАВ). В цих прикладах українські відповідники англійських медіатермінів утворені шляхом вибору першого словникового відповідника кожного з компонентів. Калькування при перекладі неологізмів може супроводжуватися експлікацією, часом описовим

перекладом, що подається в дужках: *corridor five* – ‘коридор-5’ або *транс-європейська магістраль від Барселони до Києва* (ERDA, URL).

Описовий переклад – це такий спосіб перекладу нових лексичних елементів вихідної мови, коли слово, словосполучення, термін чи фразеологізм змінюється в мові перекладу словосполученням (або більшим за кількістю компонентів словосполученням), яке адекватно передає зміст цього слова або словосполучення [19; 20: 40, 55], наприклад: *money primary* – ‘політична боротьба між кандидатами за привернення спонсорів для фінансування їхніх передвиборчих кампаній’; *asylum-shopping* – ‘переїзд з країни в країну в пошуках політичного притулку’ («пошук країни, яка зможе надати притулок»); *boat people (boat refugees)* (ERDA, URL) – ‘політичні або економічні біженці, які пливуть на плотях, човнах (у багаті країни, особливо в США, Австралію)’ (первісно цим терміном позначали біженців із В’єтнаму, Китаю, а в 1990-ті роки також із країн Латинської Америки), *prebuttal* – ‘аргумент «проти» якої-небудь пропозиції, який висловлюється перш ніж робиться сама пропозиція’.

Смисловий розвиток є таким прийомом контекстуальної заміни, коли в перекладі використовується слово, значення якого є логічним розвитком значення слова, що перекладається. Іноді відхилення в перекладі від оригіналу необхідне для досягнення адекватності перекладу, оскільки в мовах оригіналу і перекладу можуть діяти різні мовленнєві норми та традиції [1: 28; 55], наприклад: *unfair practices* – ‘недобросовісні методи’, *black method* – ‘тіньовий метод’, *coolhunter* – ‘стилемисливець’ (ERDA, URL).

Непоширеним випадком такого способу перекладу як семантичний розвиток у перекладі слів і словосполучень є так званий антонімічний переклад, коли форма слова або словосполучення замінюється на протилежну (позитивна – на негативну і навпаки), а зміст одиниці, що перекладається, залишається в основному подібним. У певних контекстах деякі англійські слова, що не мають у своєму складі заперечувальні морфеми, але містять у своєму складі заперечувальний семантичний компонент,

можуть перекладатися подібними за значеннями словами з префіксом *не-* або сполученням частки *не* з антонімічним відповідником слова, що перекладається [1: 30], наприклад, *<this was not> avoidable* – ‘неминучий’, *this project was not illegal* – *цей проект був законним* (ERDA, URL).

Конкретизація значення слова – це лексична трансформація, внаслідок якої слово широкої семантики в оригіналі замінюється словом вузької семантики [1: 39], наприклад: *apartheid system* – ‘система расової ізоляції’, *to clamor* – ‘вимагати’ (HAW); (24) *There have been fewer reproaches from abroad directed at the country over human rights violations* (ERDA, URL) – З-за кордону стало менше лунати закликів на адресу цієї країни щодо порушення прав людини.

Генералізація значення слова – трансформація, внаслідок якої слово із вузьким значенням, що перекладається, замінюється в перекладі на слово із ширшим значенням: (9) *This bombing doubtlessly will harden hearts in Washington against the Palestinian Authority* (FOR, URL) – Безперечно, цей вибух значно погіршить відносини між Вашингтоном і Палестиною (ERDA, URL). Оскільки застосування генералізації значення слова може призводити до певної втрати точності інформації, використовувати її слід тільки в тих випадках, коли вживання у перекладі словникового відповідника може призвести до порушення граматичних або стилістичних норм мови перекладу [1: 45; 55].

Висновки до розділу 1

У розділі 1 визначено, що категорія означеності/неозначеності служить для означення іменної групи частин мови, яка називає певний об'єкт або об'єкти. При цьому співвіднесеність іменної групи з означуваним нею об'єктом, є очевидною, або такою, що легко встановлюється з лінгвістичного та екстралінгвістичного контексту.

1. Встановлено, що основними мовними засобами на позначення категорії означеності/неозначеності в англійській мові є артиклі. Визначено два способи відтворення цих засобів в українськомовному перекладі, це: 1) лексичний – принцип додавання слів; 2) синтаксичний – за допомогою певного порядку слів у реченні.

2. З'ясовано, що медіадискурс – глобальний тип дискурсу, який вважається модифікацією публіцистичного дискурсу, яка відображає статус-кво в суспільстві, поєднує безліч стилів і жанрів, будучи найбільш адекватним контекстом для дослідження як суто лінгвістичних, так і екстралінгвістичних аспектів.

3. Виявлено, що основними способами перекладу англійськомовного медіадискурсу українською мовою є транскодування, калькування та описовий переклад. Щодо трансформацій, актуальними вважаються чотири основних прийоми створення контекстуальних заміन у перекладі англійськомовного медіадискурсу українською мовою: смисловий розвиток, антонімічний переклад, конкретизація і генералізація значення.

РОЗДІЛ 2

КАТЕГОРІЯ ОЗНАЧЕНОСТІ ТА СПОСОБИ ЇЇ ВЕРБАЛІЗАЦІЇ В СУЧАСНОМУ АНГЛІЙСЬКОМОВНОМУ МЕДІЙНОМУ ДИСКУРСІ

2.1 Засоби вираження категорії означеності в англійськомовному дискурсі ЗМІ на лексико-морфологічному рівні

Розглядати категорію означеності на морфологічному рівні окремо від лексичного неможливо, так як в світлі функціонування цієї категорії словоформи можуть передавати значення службовими елементами (морфологія) і значення коренів і цілих слів (лексикологія).

Категорія означеності в англійській мові – це централізоване поле з цілісним морфологічним ядром, вираженим артиклем формою імені. Артикль – умовна назва показника детермінації, одна із найбільш складних і своєрідних граматичних категорій іменника [5; 6; 60: 38].

У сучасній англійській мові існує два артикля: *the* – означений і *a (an)* – неозначений. Означений артикль *the* – це «артикль, що індивідуалізує і конкретизує; він характеризує предмет, як такий, що відмінний від інших, одиничний, індивідуальний або особливий. Тільки за допомогою означеного артикля предмет може бути представлений як конкретний предмет реальної дійсності (а не абстрактно, не як проста назва предмета), а також як уже давно відомий» [6: 48–49; 31].

Означений артикль виступає як індивідуалізуючий, що виділяє предмет або особу з ряду однорідних предметів або осіб. Однак, як справедливо зазначає Федоровська Т. М., «слід враховувати, що кожен з артиклів може мати не тільки вказане в даній опозиції значення, але і позначити весь клас об'єктів (узагальнене, або «родове значення»): *Dogs (all dogs) are domestic animals; A / The dog = any dog is a domestic animal* (КНР: 52). Наявність зони перетину означеного і неозначеного артиклів в

узагальнюючому значенні служить ще одним доказом взаємозв'язку складових парної категорії означеність/неозначеність.

Виділяють такі функції вживання означеного артикля:

- анафоричне вживання означеного артикля (для ототожнення предмета з тим, про який вже йшла мова або який вже був згаданий);
- для ототожнення з предметом, відомим читачеві або слухачеві з життєвої практики;
- для виділення означеного, індивідуального предмета; для вказівки єдиності предмета.

Тож, в англійськомовному дискурсі ЗМІ категорія означеності є відкритою й виражається регулярно за допомогою вибору означеного артикля.

2.1.1. Означений артикль як показник категорії означеності. Для того щоб з'ясувати, яким чином означений артикль характеризує слова або синтагми, які він виділяє у мовленні, важливо встановити заборони, тобто контекстні або ситуативні умови, в яких використання означеного артикля неможливе. Зважаючи на інтерпретаційний характер вживання будь-якої мовної одиниці, в тому числі і означеного артикля, ці заборони краще видно у конкретних прикладах. Ситуації, в яких представлено більше однієї речі, про яку може подумати слухач, почувши словосполучення з означуваним артиклем, вимовлене мовцем, роблять вживання означеного артикля неможливим. Означений артикль не може бути використаний мовцем перед словосполученням *cup-and-saucer*, якщо співрозмовники знаходяться в кімнаті, де на столі стоять дві або три чайні пари. Якщо ж один з них все-таки вживає означений артикль, то позначення *the cup-and-saucer* веде до нерозуміння з іншого боку. Якщо на столі три чайні пари, то мовець, перебуваючи в кімнаті, не може розраховувати на розуміння, сказавши *the two cups and saucers*, оскільки набір з трьох елементів можна по-різному

розбити на складові (2+1). Відповідно, у слухача з'являється можливість віднесення словосполучення *the two cups and saucers* до різних фрагментів денотативної ситуації, а не до однієї, як цього вимагає означений артикль. На цій підставі значення означеного артикля може бути описано як кількісна характеристика одиниці мови (слова або синтагми), яку він виділяє: означений артикль характеризує зміст мовної одиниці як одиничне (інваріантне). Вказуючи на одиничність або інваріантність мовленнєвого змісту виділеного ним слова або словосполучення, означений артикль характеризує відповідний фрагмент тексту як однозначний. Така однозначність є відносною величиною і припускає наявність прагматичних обмежень або, в інших термінах, контексту висловлювання, який може бути і екстралінгвістичним.

Дж. Хокінс наводить як приклад вживання означеного артикля ситуацію, в якій передуюча розмова співрозмовників стосувалася двох професорів. Про одного професора говорили як про розумного, про іншого – як дурного. Якщо в рамках подальшої розмови один із співрозмовників скаже *The professor came again*, то поява певного артикля у складі словосполучення з іменниками в однині *the professor* не буде зрозумілою слухачу і викликає природне запитання: *Which professor? The clever one, or the stupid one?* Підставою для такого питання і здивування слухаючого є розбіжність між значенням означеного артикля (мовленнєвий зміст словосполучення інваріантне) і структурою мовного мислення, в якому присутні дві смислових одиниці (або два варіанти мовленнєвого змісту): хто думає про двох професорів замість одного [72].

Наступний вислів так само запропоновано Дж. Хокінсом в якості прикладу вживання означеного артикля:

(1) *Bring the wickets in after the game of cricket!* (HAW: 53).

Словосполучення з означеним артиклем *the wickets* відноситься до всіх воріт, присутніх в ситуації гри в крикет, в іншому випадку, якщо б словосполучення відносилося тільки до частини воріт, в мовному мисленні

мовця було б представлено дві смислових єдності (наприклад, двоє воріт і четверо воріт), відповідних одному позначенню *the wickets*. У цьому випадку зазначений фрагмент тексту *the wickets* виявився неоднозначним (двозначним) в плані мовленнєвого змісту, що не відповідало б значенню означеного артикля. Аналогічним чином у прикладі (11) словосполучення з означеним артиклем *the sand* відноситься до всієї маси піску, і мовець не був би задоволений, якби була вилучена лише частина цієї маси: (11) *I must ask you to move the sand from my gateway* (HAW: 19).

Поділ всієї маси піску на частини призвів би до появи декількох варіантів мовного змісту у словосполучення *the sand*, що, як і в прикладі (11), не відповідала б значенню означеного артикля. Характеризуючи синтагму як єдину знакову структуру, артикль не несе безпосередньої інформації про денотат відповідного слова чи словосполучення. Уявлення мовців про можливість ідентифікації денотата на підставі використаних мовних засобів є лише наслідком відносин, що встановлюються у межах відповідної знакової структури в результаті використання означеного артикля. Така можливість з'являється тільки при референтних слововживаннях.

Проте означений артикль часто використовується і при позначенні неречових сутностей: (12) *Frequently Rhett pointed to Scarlett the inconsistency of her wearing black mourning clothes when she was participating in all social activities* (EVS, URL).

Неречові позначення не дозволяють говорити про ідентифікацію денотата мовних засобів, що входять в структуру артиклевої синтагми, і в цьому випадку кількісне значення означеного артикля вказує лише на максимальну відповідність значень використаних мовних засобів позначаному предмету думки.

В результаті семіотичного аналізу висловлювань з артиклями виділено три основних типи знакових операцій з означеним артиклем, що залежать від збігу або розбіжності логіко-понятійних (денотативних) і мовних аспектів мовного мислення. Основний висновок полягає в тому, що артиклі

характеризують слова і словосполучення з точки зору їх мовленнєвого змісту, вказуючи на спосіб інтерпретації таких слів або словосполучень, і кількісні значення артиклів носять суто інтерпретаційний характер. Означений артикль, що входить до складу словосполучення з тієї чи іншої лексико-синтаксичної структурою, обов'язково вказує на його однозначність в мові, на наявність тільки одного варіанту його розуміння [76: 189].

Аналіз реалізації категорії «означеність» на дискурсивному рівні свідчить про те, що артиклі є в цьому процесі провідними, але далеко не єдиними мовними засобами. Для цих же цілей можуть використовуватися лексичні одиниці інших частин мови. На морфологічному рівні це перш за все займенники і прислівники, а також загальні та власні імена і числівники.

2.1.2. Займенники, загальні та власні імена як показник категорії означеності. Займенники і взагалі займенникові елементи мовлення є головними засобами референції як показники категорії означеності та досить детально вивчалися багатьма мовознавцями, які запропонували класифікацію займенників, яка надалі використовується в цьому дослідженні [8; 12; 39; 69; 76; 78; 80]. Для вивчення займенникового способу вираження категорії визначеності були зібрані приклади з публіцистичних текстів з тематики «тероризм» в англійськомовних ЗМІ.

Для вираження категорії означеності призначаються наступні три класи займенників:

- 1) дейктичні займенники (*I, we, it, this*);
- 2) власні імена (*Venice, Napoleon, Grace*);
- 3) дескрипції, тобто вирази, що включають ім'я загальне і детермінатив – артикль або вказівний займенник, явний або уявний (*this table, king of France*).

Враховуючи, що другий з перерахованих класів – власні імена, які займають периферійне положення в лексиці будь-якої мови, а третій – містить займенники або займенникові елементи, то необхідно визнати, що

займенники є саме тим класом слів, який несе на собі головний показник конкретної референції – категорії означеності.

Важливо відзначити, що дескрипції і власні імена можуть бути конкретно-референтними, мати й інші використання, в тому числі предикатні. Займенникам же така поліфункціональність не притаманна. Займенники становлять самий чистий клас референтних виразів категорії означеності [59].

Звернення до референтних аспектів висловлювання показало, що займенники, не будучи граматичним угрупованням слів (частин мови), утворюють, проте, лексико-семантичний клас слів, єдність якого зумовлена його принциповою роллю в здійсненні референції категорії означеності: це слова, значення яких входить або відсилання до акту мовлення, або вказівка на тип співвіднесення висловлювання з дійсністю [39: 4; 59].

Отже, займенники, які виражають категорію означеності та відсилають до акту мовлення, поділяються на два класи. Займенник, що несе в собі значення відсилання до учасників акту мовлення або до мовленнєвої ситуації, називається дейктичним. Займенник, яке відсилає до вислову чи тексту, до складу якого він входить, називається анафоричним.

Дейктичні займенники. Дейктичні займенники поділяються на два референційно-семантичні розряди:

1) особові займенники 1-ї і 2-ї особи (позначають відповідно мовця і слухача в певному мовному акті);

2) вказівні займенники, тобто займенники, які відсилають до об'єкта, на який спрямований вказівний жест мовця, можуть бути уявними.

Деякі вказівні займенники висловлюють субстанціальну ідентифікацію (*the* – ‘той’, *this* – ‘цей’), інші – ідентифікацію якісних характеристик (*such* – ‘такий’). Також, дейктичні займенники звернені на об'єкт, тобто кожен займенник має свій означуваний референт.

Наприклад, у реченні (13) “*Daesh is not over?*” said the commander of the U. S.-backed Manbij Military Council, the joint Kurdish-Arab body administering

this strategic northern Syrian town» (GUARD, URL), *this* – вказівний займенник, а *town* – референт.

Тож, необхідність вираження категорії означеності за допомогою дійктичних займенників у публіцистичних текстах політичних спрямувань достатня.

Особові займенники 1-ї і 2-ї особи. Особові займенники об'єднує те, що вони виражають співвідношення двох суб'єктів – суб'єкта мовлення та суб'єкта дії. Ці співвідношення є найважливішим фактором існування діалогу, а в кінцевому рахунку і всього комунікативного простору мови, вони є прямими показниками категорії означеності.

Особові займенники 1-ї особи в англійській мові – це займенники *I* і *we*. Їх основне призначення, як і в українській – замінювати іменники, якщо з контексту зрозуміло, про що або кого йдеться.

I – це форма однини, *we* – форма множини, наприклад: (14) "*We have been pressing to proceed with the case and conduct of discovery from the Kingdom of Saudi Arabia, so that the full story can come to light, and expose the Saudi role in the 9/11 attacks,*" he said (GUARD, URL).

Займенником 2-ї особи в англійській мові є *you*, він відноситься до співрозмовника чи співрозмовників. В сучасній англійській мові *you* завжди має форму множини, і тому дієслово після нього теж завжди слідує у формі множини. В англійській мові за допомогою даних займенників у публіцистичних текстах ЗМІ політичного спрямування категорія означеності виявляється досить рідко.

Вказівні займенники. Вказівні займенники, які відіграють важливу роль у вираженні категорії означуваності у всіх мовах, поділяються на власне вказівні та вказівно-характеризуючі.

Вказівні займенники в англійській мові можуть мати форми однини та множини. *This* (одн.) і *these* (мн.) вказують на предмет або особу, що знаходиться поблизу мовця. *That* (одн.) і *those* (мн.) вказують на предмет або особу, що перебуває на відстані від мовця.

Вказівні займенники в англійській мові можуть виступати не тільки в якості самостійних слів, а й як означення до іменників, наприклад: (15) *"Prosecutors use the numbers of 'likes' and 'shares' of specified posts, while failing to connect these posts or these individuals, to acts of violence, "Sahar Francis, Addameer's director, recently told The Independent (BBCN, URL).*

В такому випадку вони ще називаються вказівними прикметниками. Іноді займенники *that* і *those* використовуються для уникнення повторення одних і тих же слів.

Анафоричні займенники. Анафоричні займенники теж поділяються на кілька референційно-семантичних розрядів: особові займенники 3-ї особи, зворотні, відносні та взаємні.

Розряди анафоричних займенників розрізняються не тільки в референційно-семантичному аспекті, але і за своїми синтаксичними характеристиками [39: 7].

Зазвичай займенники 3-ї особи не пред'являють ніяких синтаксичних вимог до антецеденту. Зворотні та взаємні займенники відрізняються найбільш жорсткими обмеженнями на синтаксичному рівні з антецедентом: зворотні відсилають до суб'єкта того предиката, якому підпорядковано займенник, наприклад: (16) *So far, no terrorist group has claimed responsibility for the explosion (GUARD, URL),* антецедент взаємного займенника (позначає множину об'єктів, пов'язаних взаємними відносинами) повинен входити в те ж просте речення, що і займенник. У відносних займенниках поєднується анафорична функція з вираженням підпорядкування підрядному реченню (до складу якого вони входять) головному [67: 99].

У медіатекстах англійської мови анафоричні займенники значно переважають над дейктичними, вони є поширеними виразниками категорії означуваності.

Особові займенники 3-ї особи. Особові займенники об'єднує те, що вони виражають співвідношення двох суб'єктів – суб'єкта мовлення та суб'єкта дії. Ці співвідношення є найважливішою умовою існування діалогу,

а в кінцевому рахунку і всього комунікативного простору мови. Займенники 3-ї особи мають вказівне значення. Тому такі займенники називаються особово-вказівними.

Групи займенників 3-ї особи в англійській мові складають: *he, she, it, they*. Займенники *he, she, it* мають форму однини, а *they* вживається в функції множини. Крім цього, займенники *he* і *she* вживаються для позначення людей чоловічої і жіночої статі відповідно, а *it* призначається для позначення всіх неживих предметів, подій, явищ тощо. (тобто відповідає середньому роду в українській мові). Також *it* часто вживається для позначення тварин. Займенник *they* призначається як для позначення людей, так і предметів. Всі особові займенники 3-ї особи відмінюються за відмінками, наприклад: (17) *But in a surprise attack, the militants stormed Boukamal on Monday, triggering heavy fighting before Iranian-backed Shiite militias beat them out, according to a war monitoring group and Syrian opposition activists with connections to the region* (ECON, URL).

Особові займенники 3-ї особи займають ключову позицію серед засобів здійснення референції в рамках категорії означеності, особливо в публіцистичних текстах політичного спрямування.

Зворотні займенники. Зворотні займенники в англійській мові утворюються шляхом додавання до присвійних займенників *my, our, your*, особових займенників *him, her, it, them* і неозначеного займенника *one*, закінчення *-self* в однині і *-selves* у множині. Англійські зворотні займенники вживаються з дієсловами для позначення зворотності дії, а також у значенні ‘себе’ і часто відповідають закінченню *-ся* (скорочено ‘себе’) в українських зворотних дієсловах.

В досліджуваних англомовних текстах ЗМІ виявився лише один приклад зворотного займенника, який є виразником категорії означуваності: (18) *Despite being kicked out of the main towns they once occupied near the Iraqi border, the militants have regrouped elsewhere revised and their tactics, recently*

mounting a brazen 36 attack on a border city in eastern Syria and expanding their footprint inside the Syrian capital itself (ECON, URL).

Звідси можна зробити висновок, що в англійській мові необхідність здійснювати референцію категорії означеності за допомогою зворотних займенників виражена менш гостро, ніж в українській мові.

Взаємні займенники. В англійській мові існує тільки два взаємних займенника: *each other* ('один іншого'), що відноситься до двох осіб або предметів) і *one another* ('один одного'), що відноситься до більше ніж двох осіб або предметів), які можуть вказувати на дві і більше особи або предмети, але різниця між цими займенниками часто не дотримується – прийменник, що відноситься до *each other* чи *one another*, ставиться перед *each* або *one*: *about each other* ('один про одного'), *for each other* ('одне для одного'). Наприклад: *We seldom write to each other*.

У називному відмінку взаємні займенники *each other* і *one another* вживаються у функції додатка, наприклад: (19) *I think they love each other*, а в орудному відмінку взаємні займенники *each other's* і *one another's* вживаються у функції означення: *We couldn't hear each other's words for the wind* (GUARD, URL).

Слід зазначити, що взаємні займенники в медіатекстах рідко використовуються як виразники категорії означуваності.

Відносні займенники. Серед відносних займенників в англійській мові виділяться *who*, *whom*, *that*, *which*. Вони вживаються для введення підрядних речень, і можуть надавати додаткові відомості про кого-небудь або що-небудь, вже сказане, наприклад: (20) *Nariman Tamimi's punishment, however, reflects a growing trend in Israel and the Palestinian Territories, for which there is little legal precedent* (EVS, URL).

Якщо відносні займенники використовуються для введення підрядних речень, вони можуть виконувати функцію підмета. В даному випадку використовуються займенники *who*, *which*, *that*, наприклад: (21) *Talk of a U.S. troop withdrawal has alarmed the United States' main ally in Syria, the Kurds,*

who fought alongside the Americans to roll back the Islamic State group (BBCN, URL).

Who використовується для позначення людей, *which* – для позначення предметів, *that* може позначати як людей, так і предмети.

У підрядному реченні займенники *who*, *whom*, *which* і *that* можуть так само виконувати функцію додатка, наприклад: (22) *A Serbian court has sentenced seven people to up to 11 years in prison on charges that they have sent fighters and money to extremist groups in Syria* (BBCN, URL).

В даному випадку займенники *who* і *whom* взаємозамінні, але *whom* несе дещо формальний відтінок.

Правомірною видається точка зору Слюсарєвої Н. О., яка об'єднує з вказівними займенниками пов'язані з ними спільністю походження прислівники *then*, *there*, *thus* [48: 21], які конкретизують просторово-тимчасові характеристики події, що для тексту не менш важливо, ніж індивідуалізація задіяних в ньому осіб або предметів. Конкретизацію суб'єктів і об'єктів ефективно здійснюють особові та похідні від них присвійні і зворотні займенники. Завдяки наявності у них таких граматичних характеристик, як особа, число і частково рід (3 особа), вони здатні однозначно ідентифікувати в тексті суб'єкта мовлення, адресата і особу / предмет обговорення. При цьому займенники третьої особи встановлюють в тексті анафоричні зв'язки, подібно вказівним займенників, виступаючи одночасно як засоби текстової когезії. Ця спільність властивостей не випадкова: і в українській, і в англійській мові особові займенники третьої особи сходять до основ вказівних займенників.

(23) *The girl stood back and watched too <...>. She did not want to fly. Mostoften it s the other way around, eager kids and cautious elders, but one gets a sense for these things when it's ones livelihood, and I knew that girl wouldn't fly with us if we waited all summer* (MON, URL).

Тож, комплекс перерахованих вище засобів – означений артикль, вказівні займенники і прислівники, а також особові, присвійні і зворотні

займенники – забезпечують чітку ідентифікацію описуваних в тексті персонажів і подій.

Загальні та власні імена також можуть бути маркерами категорії означеності, оскільки, як зазначає Феоктистов А.П., вони вказують на конкретну особу, географічну назву, державу, організацію тощо [56]. Наприклад: (78) *Yet, just like the clichés about Latin America, most of these dictatorships are very short-term and one tyrant will quickly be replaced by another. If an African dictator is directly referenced it's usually Idi Amin (Uganda), Bokassa (Central-Afrika) or Mobutu (Congo/Zaire)* (MON, URL).

(79) *The people of the Maghreb (Morocco, Algeria and Libya) tend to be lumped together by Eastern Arabs, which is kind of a shame* (MON, URL).

Під калькуванням розуміють передачу мовного знака мови першотвору шляхом відтворення морфемної будови слова або послівного порядку у словосполученні. Наприклад: (80) *Thick “banana curtain” fell down on Guatemala, and not at the will of the “communist regime” but according to the strategy of Washington in restraining the “Kremlin expansion” in the Western hemisphere* (MON, URL).

Способи відтворення цих маркерів означеності детально розглядаються у розділі 3 цього дослідження.

2.1.3. Числівник та прислівник як показники категорії означеності.

До кола засобів, що передають категорію означеності, входять також числівники, для яких в цілому характерна детермінація, конкретизація і обмеження кількості або порядку проходження (*five students, the fifth student*), проте числівник *one*, який послужив джерелом розвитку неозначеного артикля, також здатен передавати значення неозначеності, наприклад: (25) *I saw love passing by my window early one morning on a lightsome day ...* (EVS, URL).

Числівник – це частина мови, що характеризується категоріальним значенням певного числа, порядку та кратності (вираженого в позначеннях кількості предметів та порядку їх за рахунком), а також особливостями

синтаксичного функціонування та особливими моделями формотворення і словотворення» [4: 51]

Числівники позначають точну кількість або точний порядок прямування; відповідно, вони поділяються на кількісні (*one, two ...*) і порядкові (*the first, the second ...*) (EVS, URL).

Порядкові та кількісні числівники вживаються у функції уточнюючого означення, наприклад (26) *Third parties were involved in the Israeli-Palestinian talks* (ECON, URL) – Треті особи були задіяні у перемовинах Ізраїлю і Палестини.

Таким чином, їх вживання виражає значення означеності. За своєю семантикою числівник «один» є кількісно-займенниковим: крім кількісного значення він має займенникові значення ‘якийсь’, ‘деякий’, ‘той самий’, ‘який-небудь у ряду подібних’ тощо, таким чином висловлюючи значення невизначеності (EVS, URL).

Аналогічно, вказівні займенники «цей», «ця», «ці» відповідають означеному артиклю [35: 108].

Очевидно, що тут і в інших подібних випадках мова йде не про кількісну сторону предмета, особи, явища, але про неконкретні, приблизні відомості, оскільки даний параметр може бути нерелевантним, якщо він не в фокусі уваги. Подібне вживання числівника *one* може мати причиною і свідоме небажання давати точну інформацію, як, наприклад: (27) *One man told me that you had a bad comment about my family* (FOR, URL) – Один чоловік сказав мені, що ви погано відгукувалися про мою сім'ю.

Ще одним показником категорії означеності на лексико-морфологічному рівні є прислівник.

Прислівник – це частина мови, що характеризується категоріальним значенням ознаки дії, якості або предмета, граматичною категорією ступеня порівняння, синтаксичним вживанням переважно у функції обставинних слів і складною системою словотворчих співвідношень з основними частинами мови, тобто з іменником та дієсловом [43: 25].

Прислівник місця, виражає напрям простору. Визначеність або невизначеність простору можуть виражати прислівники місця, такі як: *somewhere, anywhere* тощо (невизначеність); *here/there* тощо (визначеність).

В українській мові виділяють такі прислівникові лексеми на позначення місця: ‘поруч’, ‘поблизу’, ‘далеко’, ‘далеко’, ‘внизу’, ‘вгорі’, ‘ліворуч’, ‘навкруги’, ‘тут’, ‘там’, ‘де’, ‘всюди’, ‘туди’, ‘звідти’ тощо (ERDA, URL).

Прислівники часу, що виражають відлік часу. Прислівники означеного часу (adverbs of time definite): *today, tomorrow, yesterday* вказують на визначеність часу, відповідно невизначеність часу виражається прислівниками неозначеного часу (adverbs of indefinite time): *once, eventually, soon, yet, always, already, never, ever, recently* тощо (ERDA, URL).

В українській мові прислівники часу: ‘вчора’, ‘сьогодні’, ‘тоді’, ‘коли’, ‘завжди’, ‘вранці’ тощо (ERDA, URL).

Прислівники частотності (*adverbs of frequency*): *sometimes, always, ever, never, etc.* [6: 54]; *once, twice and thrice* – безпосередньо пов'язані з числівниками, але в англійській мові вони відносяться до розряду прислівників [22: 11]. Дослідники [9; 22; 28] підрозділяють прислівники частотності на дві категорії: означену частотність і неозначену частотність. Так, наприклад, прислівники означеної частотності: *once, twice; daily, weekly, annually; every day, every month, etc.* Прислівники неозначеної частотності: *always, regularly, usually, often, sometimes, etc.*

В українській мові виділяють означальні і обставинні прислівники. [22: 12]. До обставинних належать прислівники місця, часу.

Означальні прислівники поділяються на якісні, міри або кількості і способу дії. Якісні прислівники означають ознаку з боку якості (відповідають на смислове питання «як?»). У своїй морфемно-словотвірній структурі вони співвіднесені з якісними прикметниками, від яких утворюються суфіксами –о (-е), -і: ‘дорогий’ – ‘дорого’, ‘приголомшливий’ – ‘приголомшливо’ тощо.

Таким чином, аналіз засобів одного тільки морфологічного рівня свідчить, по-перше, про широкі можливості англійської мови в реалізації категорії «означеність/ неозначеність», складові якої мають зону перетину зі значенням узагальненості. По-друге, очевидна кореляція мовних засобів вираження досліджуваних конститuentів парній категорії: в обох випадках це артиклі, що виступають як найбільш спеціалізованих з усіх засобів, займенники і прислівники, а також числівники.

2.2 Засоби вираження категорії означеності на синтаксичному рівні

На синтаксичному рівні категорія означеності може виражатися за допомогою таких засобів:

Пасивна конструкція. Вживання пасивної конструкції з прямим додатком до дієслова в пасивному стані. Така конструкція вживається після дієслів, що виражають наказ, прохання, дозвіл, питання, обіцянку, відмову тощо [7: 145].

(28) *He was offered another post* (MON, URL) – Йому запропонували нову посаду.

Вживання пасивної конструкції з прийменниковим додатком.

(29) *The doctor was sent for* (EVS, URL) – Послали за лікарем.

Означено-особове – речення, в якому відсутність підмета заповнюється формою дієслівного присудка [43: 92]. В українській мові: ‘Дивлюся в майбутнє з надією; «Люблю тебе, творіння Аполона»’. Наведені речення виражають значення визначеності; незважаючи на те, що підмет відсутній, діяч залишається відомим. В англійській мові це значення виражається еліптичними реченнями.

Еліптичне речення – неповне за складом речення, в якому відсутність дієслова-присудка є нормою. Для розуміння такого речення немає необхідності ні в контексті, ні в ситуації, так як повнота змісту досить виражена власними лексико-граматичними засобами даного речення [43: 96].

(30) *Going home soon? See what I mean? You seen them? All settled?* (ECON, URL) – Скоро повертаєтесь додому? Розумієте, що я маю на увазі? Ви їх бачили? Всі влаштувались?

Зворот there + to be. Конструкція із вставним *there* підтверджує наявність (або відсутність) якого-небудь предмета (предметів) у певних умовах ще невідомого співрозмовника [6: 290], таким чином, всі речення, які починаються з даної конструкції, вводять значення невизначеності.

(31) *There is a book on the table* (ECON, URL) – На столі (знаходиться) книга. Тут мовець повідомляє, якого роду предмет знаходиться в зазначеному співрозмовнику місці (на столі).

Перед іменниками в однині ставиться неозначений артикль, що вказує на те, що предмет ще невідомий співрозмовнику [42: 20].

З вищезазначеного випливає, що речення із зворотом *there + to be* вживаються, виражаючи значення неозначеності.

Безособові речення. В безособових реченнях відсутній виконувач дії. Однак, за правилами англійської граматики, речення обов'язково повинно мати підмет, тому в англійських безособових реченнях вживається формальний підмет *it*, який українською мовою не перекладається. В цьому випадку займенник *it* носить назву передуючого.

(32) *It is cold* (FOR, URL) – Холодно.

(33) *It was getting dark* (FOR, URL) – Сутеніло.

(34) *It is not necessary to finish this work today* (FOR, URL) – Необов'язково закінчувати цю роботу сьогодні.

Підмет в такого роду конструкції складається з двох частин [16: 80]:

1. Передуюче слово *it*, що має лише формальні ознаки підмета: висловлює загальне значення предметності; передує присудку.

2. Повнозначне слово, позбавлене формально-граматичних показників підмета, але має конкретно-лексичне значення. Наприклад:

(35) *It was impossible for the men to get home* (MON, URL).

З вищезазначеного випливає, що речення, що починаються з займенника *it*, несуть в собі ознаки визначеності. Однак, безособові звороти, що складаються з займенника *it* з дієсловом в пасивному стані типу *it is said*, *it was reported* тощо, відповідають українським неозначено-особовим зворотам типу ‘говорять’, ‘повідомляють’ тощо, таким чином, висловлюючи значення невизначеності.

(36) *It was reported that the first spaceship had reached the Moon* (ECON, URL) – Повідомили, що перший космічний корабель досяг Місяця.

Означальні типи речень. Дані речення будуються за допомогою сполучникових і питальних займенників. Так, до сполучникових займенників відносяться: *who, what, whatever, whoever* тощо. До питальних займенників відносяться наступні: *who, what, which* [16: 81]. Наприклад: (37) *Do not you hate people who have no character?* (MON, URL).

2.2.1. Категорія означеності і засоби актуального членування речення. У сучасній лінгвістиці категорія означеності часто розглядається в зв'язку з актуальним членуванням речення. Актуальне членування речення – членування речення в контексті на вихідну частину повідомлення – тему (дане) і на те, що стверджується про неї – рему (нове) [49: 98].

Незважаючи на те, що категорії «означеність/неозначеність» і «дане/нове» не тотожні, багато лінгвістів підкреслюють, що вони все ж мають семантичну схожість: в основі обох опозицій лежить одне і те ж відношення – популярність або невідомість. Іменник з означеним артиклем, як правило, виступає як дане, а іменник з неозначеним артиклем, при цьому виділяється інтонаційно, – як нове.

У традиції актуального членування речень в українській та англійській мовах спостерігається істотна відмінність. В українському реченні комунікативно значущі компоненти, що несуть нову інформацію тяжіють до кінця фрази. В англійській мові нова інформація (рема) може виражатися, передусім, за допомогою неозначеного артикля, при цьому не слід забувати про сталий порядок слів в англійському реченні. Цим розходженням і

продиктована необхідність застосування такого перекладацького прийому як перестановка. Так, у реченні (38) *The door opened, and a young man came in* (EVS, URL) ремою є *a young man*, на що вказує неозначений артикль. Відсутність артикля в українській мові змушує використовувати інші засоби вираження категорії означеності/неозначеності, в даному випадку, зміна порядку слів: Двері відчинилися, і в кімнату увійшов молодий чоловік. У той же час у реченні *The door opened, and the young man came in* передбачається, що інформація про молоду людину адресату вже відома, і переклад: *Двері відчинилися, і молодий чоловік увійшов у кімнату*, буде цілком адекватним. В даному випадку в якості реми виступає *came in* – ‘увійшов у кімнату’ (а не ‘залишився чекати за дверима’, ‘не пішов’ тощо). При цьому необхідно враховувати семантику іменника, що визначається артиклем *the*. Такому реченню як *The door opened, and the headmaster came in*, можливо, буде відповідати переклад: ‘Двері відчинилися, і в кімнату увійшов директор’, так як вживання слова *headmaster* з неозначеним артиклем було б неправомірним (мається на увазі, що в школі лише один директор). Крім того, слід враховувати у перекладі, що вжита в кінці речення обставина часу сприймається носієм української мови як рема на відміну від носіїв англійської мови, для яких місце в реченні не обов'язково є рематично значущим: (39) *I shall try somebody else next match* (EVS, URL) – У наступному матчі я поставлю на його місце когось іншого.

Артикль – не єдиний засіб вираження реми в англійському реченні. Нова інформація може бути виділена такими словами, як *only* ‘тільки’, *even* ‘навіть’, а також за допомогою різних специфічних зворотів, таких як *it is...that / it is who* та іншими способами.

Типовою конструкцією для позначення відомої адресату інформації є фраза *as for* ‘що стосується’. В українській мові тема-рематичне членування висловлювання може здійснюватися шляхом виділення реми інтонаційними, лексичними або синтаксичними засобами. Так, рема ‘відсутність грошей’ в наступному висловлюванні може бути виражена

різними способами: наголосом ('грошей немає в нього'); лексично ('а грошей-то ніяких немає в нього'); синтаксично – постановкою реми на останнє місце в простому неемфатичному висловлюванні ('у нього грошей немає'). Актуальне членування характерне не тільки для смислової структури окремого висловлювання, але й для цілого тексту, де послідовність і зв'язність викладу багато в чому залежать від тема-рематичних відносин сусідніх висловлювань. Нерідко рема одного висловлювання в іншому стає темою: (40) *Jack tried to open the door. They did not open (FOR, URL)* – Джек спробував відкрити двері. Двері не відчинялися. Крім того, певна тема-рематична структура створюється в цілісному змісті тексту, коли інформація в одній частині тексту виступає в узагальненій формі як вихідним моментом (теми) для подальшого змісту. Наприклад, за описом погожого дня слідує повідомлення, що в цей день відбулася якась подія.

Таким чином, відмінність засобів і способів вираження категорії означеності – неозначеності знаходить відображення і в розходженні традицій актуального членування речень.

Висновки до розділу 2

У розділі 2 було визначено, що граматична категорія означеності/неозначеності заснована на опозиції загального і приватного, даного і нового, (у чому виявляється зв'язок даної проблеми з питаннями актуального членування речення) родового та індивідуального. Було також визначено, що в англійській мові категорія означеності/неозначеності має морфологічне оформлення у вигляді артикля. Проте в лінгвістичній літературі нерідко відзначається, що артикль є основним, але не єдиним засобом вираження даної категорії: вказівні та присвійні займенники, неозначені займенники, загальні та власні імена також слугують маркерами опозиції означеності/неозначеності. При спробі пояснити який-небудь конкретний приклад вживання того чи іншого артикля або обґрунтувати

правомірність вибору певної відповідності у перекладі, необхідно враховувати безліч різних чинників. Прикладом може служити, зокрема, нейтралізація опозиції означеності/неозначеності, транспозиційне використання граматичних засобів у стилістичних цілях, відсутність артикля в еліптичних конструкціях, в деяких стійких словосполученнях тощо.

Загалом, говорячи про вживання артикля, слід зазначити, що воно є граматично, семантично, традиційно і ситуативно обумовленим. Крім того, у розгляді властивостей англійського артикля виявляється тісний взаємозв'язок його семантичної структури з функціями, які він виконує. При цьому необхідно зазначити, що кожен з артиклів здатний виконувати різні функції залежно від ситуації, і в структуру його значення входить набір сем, кожна з яких може виступати як домінуюча в тому чи іншому випадку вживання. Існування категорія означеності/неозначеності в українській мові є спірним питанням через відсутність формального граматичного показника. Однак якщо припустити, що артикль не є єдиним засобом вираження даної категорії і в англійській мові, про що велася мова вище, то наявність такої опозиції в українській мові видається очевидним. Так, відсутність артикля заповнюється іншими засобами вираження того ж сенсу (лексичними, морфологічними, синтаксичними). У цьому зв'язку слід зазначити, що в традиції актуального членування речень в українській та англійській мовах спостерігається невідповідність, пов'язана з відмінністю їх граматичного ладу (фіксований порядок слів, наявність артикля в англійській мові та вільний порядок слів, відсутність артикля в українській мові).

Тож, дослідивши засоби вираження категорії означеності в англійськомовному дискурсі ЗМІ на лексико-морфологічному рівні, можна зробити наступні висновки:

1. Наявність морфологічного оформлення в англійській мові і його відсутність в українській.

2. Здатність англійського артикля виконувати різні функції і наявність в його семантичній структурі цілого набору компонентів значення, кожний з яких може домінувати в тому чи іншому випадку вживання артикля.

3. Можливість вираження категоріального значення означеності/неозначеності не тільки за допомогою артикля, але і за допомогою інших морфологічних і лексичних одиниць, а також за допомогою порядку слів в українській мові.

4. Розбіжність традицій виділення даної і нової інформації внаслідок відмінності граматичних структур двох мов.

5. Необхідність врахування безлічі факторів при спробі обґрунтувати вибір певної відповідності одиниці мови оригіналу, що виражає те або інше значення, або пояснити причину використання того чи іншого артикля в англійській мові.

РОЗДІЛ 3

ВІДТВОРЕННЯ АНГЛІЙСЬКОМОВНИХ ЗАСОБІВ ВИРАЖЕННЯ КАТЕГОРІЇ ОЗНАЧЕНОСТІ В УКРАЇНСЬКОМОВНОМУ ПЕРЕКЛАДІ

3.1 Способи еквівалентного відтворення українською мовою засобів вираження категорії означеності у перекладі англійськомовного медійного дискурсу

Розглянемо результати аналізу фактичного матеріалу, одержаного способом суцільної вибірки із англійськомовного медійного дискурсу щодо еквівалентного перекладу українською мовою категорії означеності.

1) Означеність в англійському тексті не завжди залежить від наявності означеного артикля. У таких випадках в українському тексті означеність також передається імпліцитно, наприклад: (41) *Investment and innovation cannot be sufficient because profits are down, local savings are toolow, and foreign investment in Belarus is among the lowest per capital in the FSU* (BBCN, URL) – Через низький рівень прибутку інвестиції та інновації здійснюються в недостатньому обсязі. Низький рівень заощадження населення, а за рівнем іноземних інвестицій на душу населення Білорусь займає одне з останніх місць серед республік колишнього Радянського Союзу.

Поняття *investment and innovation* у цій ситуації конкретизуються контекстом. Ці іменники вжито не в загальному значенні, вони співвідносяться із змістом (саме ті інвестиції та інновації, що мають проводитися у Білорусі).

Foreign investment in Belarus: поняття *foreign investment* має локалізатор *in Belarus*, що виділяє дане поняття із класу зарубіжних інвестицій взагалі. Іменники *investment and innovation* вжито в англійському тексті в однині, тоді як в українському тексті їх відповідники мають форму множини. Усе це

свідчить про генералізуючу семантику зіставлених словоформ. Незважаючи на їх конкретизацію контекстом, означений артикль в англійському тексті не вживається.

2) Означеність в англійському тексті передано за допомогою артикля, в українському тексті – тільки контекстуально. Наприклад: (42) *The economy has grown quite rapidly in the past two years; the Government has stated that this is a sign that the policies are working* (BBCN, URL) – Економіка зростала досить швидко в останні два роки. Уряд вважає це доказом ефективності проведеної політики.

У цьому відрізку мовлення *the policies are working* означеному артиклю *the* відповідає український діє прикметник *проведено*. Відповідність означеного артикля дієприкметнику складала незначну кількість випадків.

3) Іменник, вжитий із артиклем *a* в англійському тексті співвідноситься із конкретною ситуацією і відповідає концепту індивідуалізації, а в українській мові значення індивідуалізації передається тільки імпліцитно. Наприклад: (43) *In June 1997 the World Bank and the Government signed an agreement (the Memorandum of Understanding – MoU) on a broad reform program as a basis for the resumption of the lending program* (EVS, URL) – У червні 1997 року Світовий банк і уряд підписали угоду (Меморандум про взаєморозуміння – МоВ) про всебічну програму реформ – основи для відновлення кредитної підтримки.

To sign an agreement – стале словосполучення; вживання неозначеного артикля не протирічить концепту індивідуалізації, у дужках назва документу вжита із означеним артиклем.

4) Лексема *any*, що в англійському тексті співвідноситься з поняттям ‘будь-які’, в українському тексті – імпліцитно означає ‘усі’. Наприклад: (44) *The question, then, is how to retain beneficial tax competition while minimizing distortions. And the OECD report rightly eschews any assault on generalized competition over tax rates, preferring to focus on tax havens and on preferential reliefs that admit low or no taxation on specific kinds of income*

(MON, URL) – Тоді питання в тому, як зберегти сприятливу податкову конкуренцію, при цьому звівши до мінімуму її негативні наслідки. Дуже добре, що звіт ОЕСР утримується від будь-яких нападок на податкову конкуренцію взагалі, вважаючи за краще зосередитися на офшорних зонах і пільгових податкових режимах, що передбачають дуже низьке оподаткування або навіть його відсутність щодо певних видів доходів.

5) Лексема *some*, що в англійській мові співвідноситься із концептом лімітації, може передаватися в українському тексті займенником ‘всілякий’, ‘різний’. Цей займенник в українській мові, навпаки, вказує на відсутність обмеженості якості або кількості. Наприклад: (45) *Suddenly Christopher Robin began to tell Pooh about some of the things* (FOR, URL) – І раптом Крістофер Робін почав оповідати Пухові про різні цікаві речі. Таких випадків уживання лексеми *some* небагато.

б) Є випадки, коли означений артикль передавався за допомогою вказівних займенників та прикметників. Наприклад: (46) *But the situation cannot last.* (BBCN, URL) – Однак подібна ситуація не може тривати.

Неозначений артикль у випадках, коли він вказує на новий предмет у тексті, зазвичай не перекладається: (3) *Similar to GA (genetic algorithms) and evolutionary programming, PSO is also a heuristic searching method, but it does not contain complex mechanisms such as crossover or mutation* (ФООТП: 43) – Подібно GA (генетичних алгоритмах) та еволюційного програмування, PSO є евристичним методом пошуку, але він не містить складних механізмів, таких як кросовер або мутація.

Однак слід зазначити, що часто зустрічаються випадки, коли у перекладі його необхідно передати словами ‘весь’, ‘один’, ‘якийсь’, ‘деякий’ тощо, інакше сенс речення в тексті перекладу може спотворитися, наприклад: (4) *The four centres lie in a plane* (ФООТП: 44) – Всі чотири центру лежать в одній площині.

Даний спосіб перекладу вважається лексичним [31].

Означений артикль у реченні часто відіграє роль вказівного займенника, що є його первинною формою, наприклад: (5) *The question calls for systematic work.* (ФООТП: 45) – Це питання вимагає систематичної розробки (ERDA, URL).

Означений артикль, крім вказівки на інформованість комунікантів щодо предмета обговорення, служить також сигналом попередньої інформації з анафоричної спрямованості, відсилаючи до попереднього фрагменту тексту або знань про світ, життєвого досвіду реципієнта. У референтому ланцюжку означений артикль підхоплює первинне найменування і веде його далі за текстом, доповнюючи, уточнюючи чи просто повторюючи, але вже представляючи як відоме, як тему в процедурі актуального членування, наприклад: (50) *A modern new pickup truck hushed down the road toward us, raising a thin brown fog of dust, and it stopped by the field. The door opened, an old man got out, and a girl of ten or so. “Selling rides, are you?”* (ECON, URL) – Сучасний новий пікап гупнув дорогою до нас, піднімаючи тонкий коричневий туман пилу, і він зупинився біля поля. Відчинилися двері, вийшов старий і десятирічна дівчинка. «Продається авто, так?».

Досить одноманітно перекладаються речення з виразно-референтним статусом. Наприклад, дуже часто означеному артиклю *the* в українській мові відповідає нульовий показник: (51) *During his residence in London, the accomplished Prince Florizel of Bohemia gained the affection of all classes by the seductionmanner of his and by a well-considered generosity* (MON, URL) – Блискучий Флоризель, принц Богемський, під час свого перебування в Лондоні встиг здобути загальну любов завдяки своїм чарівним манерам і щедрій руці, завжди готової нагородити гідного. Наведемо іще приклади: (52) *And the young man made the round of the company, and pressed these confections upon every one's acceptance with an exaggerated courtesy* (EVS, URL) – *На підносах лежали маленькі круглі тістечка з кремом, і*

молодий чоловік почав обходити столики, з перебільшеною люб'язністю пропонуючи кожному відвідувачу поласувати.

Означений артикль вказує, що особа чи предмет, що позначається іменником, є індивідуально-означеною, тобто, виокремленою із всіх осіб або предметів даного класу, але цей артикль часто не перекладається українською мовою. У першому прикладі *блискучий Флоризель* має презумпцією існування ('єдиний у своєму роді'), отже, в англійській мові використовується означений артикль.

Означені артиклі можуть бути не тільки в однині, але і в множині. Розглянемо наступний приклад: (53) *As for your doctors picture, you must not have it taken, for what painter could do justice to those beautiful eyes?* (EVS, URL) – Що ж стосується портрета вашої лікарки, то навіть не намагайтеся його замовляти. Хіба якийсь художник зуміє гідно відобразити на полотні ці прекрасні очі?

Для множинності об'єктів (*those beautiful eyes* – 'ці прекрасні очі'), згаданих у даних реченнях, характерна презумпція існування і одиничності, це є відомим для мовця і слухача. Актуалізаторами є вказівні займенник (*those* – 'ці') і прикметник (*beautiful* – 'прекрасні').

В англійській мові мало показників слабо вираженої означеності. У багатьох випадках значення артикля може бути передано в українській мові особливими словами і спеціальними показниками слабо вираженої категорії означуваності: (54) *I am positively sure you must be hungry. I feel that I owe you a special consideration* (EVS, URL) – Я впевнений, що ви зголодніли не на жарт, і до того ж у мене є щодо вас певні зобов'язання.

Використовується показник *special*, який передає слабовиражене значення, а в українській мові – прикметник 'певні', яке в даному випадку вказує на невизначеність для слухача.

Займенники 'дещо', 'деякий' висловлюють референтний денотативний статус слабкої означеності. Такі займенники використовують у двох випадках:

Інтродуктивна функція, яка служить для подальшої конкретизації об'єкта. Наприклад: (55) *I shall finish first with your companion, and some of the club's formalities require to be fulfilled in private* (EVS, URL) – Деякі формальності, пов'язані з вступом в наш клуб, вимагають розмови віч-на-віч, і я почну з вашого товариша.

В українському варіанті використовується слабо означений займенник 'деякі', а в англійській неозначений займенник *some*. Ця розбіжність пояснюється тим, що *some* іноді вживається перед обчислюваними іменниками в значенні 'якийсь', 'деякий'. У цьому значенні *some* близький за змістом до неозначеного артикля.

Безчислові форми у неінтродуктивному вживанні набувають значення множинності: (56) *Many stared – many smiled; but no one looked more amused than Mr. the president, some smiled <...>* (EVS, URL) – Дехто з присутніх пильно подивився на містера Президента, дехто посміхнувся.

У перекладі з англійської мови субстантивного прикметника *many* автор використовує нееквівалентний показник – слабоозначений займенник 'дехто' для додання значення множинності.

У перекладі неозначено-референтних речень є ряд розбіжностей. У деяких випадках перекладачі не шукають еквівалентних способів перекладу. Так, наприклад, пасивий стан в англійській мові вони перекладають лексичним показником невизначеності 'одні-інші': (57) *Sometimes his offer was laughingly accepted; sometimes it was firmly, or even harshly, rejected* (EVS, URL) – Одні зі сміхом приймали його частування, інші рішуче, а часом і грубо від нього відмовлялися.

Спеціальний показник (займенники 'один', 'інший') означає 'хтось', вказують на те, що об'єкт не обрано з певної множини (категорія зі значенням невизначеності). Наведемо інші приклади: (58) *The young man seemed to reflect* (EVS, URL) – Молода людина ніби щось обмірковувала.

В англійському реченні об'єкт зі значенням невизначеної референтності опущено (синтаксичний нуль), що є характерним явищем для синтаксичних

конструкцій англійської мови. Така структура в невизначено-референтних реченнях українською мовою неможлива, об'єкт обов'язково відновлюється; йому відповідає займенник 'щось'.

Далі розглянемо особливості перекладу екзистенційної іменної групи, яка поділяється на три групи: дистрибутивні, неконкретні, загальноекзистенційні.

Можна знайти багато цікавих прикладів у перекладі дистрибутивної іменної групи категорії означеності, наприклад, можна відзначити використання:

А) еквівалентного показника: (59) *In these latter cases the new-comer always ate the tart himself, with some more or less humorous commentary* (EVS, URL) – В останньому випадку молодий чоловік з'їдав тістечко сам, відпускаючи при цьому яку-небудь жартівливу репліку.

Лексеми *some* – 'який-небудь' є рівнозначними, збігаються лексично.

Б) частково-еквівалентні показники.

Дистрибутивна іменна група в українській мові є іменниками однини давального відмінка з прийменником 'за', 'по', а в англійській мові цій групі відповідає іменник в однині, проте, прийменник відсутній: (60) *Each of the commissionaire scarried a large dish of cream tarts under a cover, which they at once removed* (MON, URL) – У руках кожного слуги було по великій таці, покритій серветкою, яку вони негайно зірвали.

В українському варіанті вжито словосполучення іменника з прийменником 'по великій таці', а в англійській вжито тільки неозначений артикль *a* без будь-яких додаткових спеціальних показників дистрибутивної іменної групи. Займенниковий прикметник 'кожен' має дистрибутивне значення і передбачає певну безліч. В українському реченні ми знаходимо еквівалентний відповідник: *each* – 'кожного'.

В) відсутність спеціальних показників. Іноді у перекладі українською мовою зустрічаються особливі показники дистрибутивної іменної групи. Наприклад: (61) *And by boldly taking up the characters of men with whom both*

were acquainted, they had come to an agreement in a twinkling, and were ready to follow their guide into the President's cabinet (FOR, URL) – Домовившись, що кожен буде зображувати кого-небудь із спільних знайомих, вони домовилися в одну мить і були готові слідувати за своїм Вергілієм в кабінет голови.

В перекладі використовуються дві лексеми ‘кожен’ і ‘кого-небудь’, що створюють тут значення дистрибутивності; англійський текст передає значення певної множини за допомогою артикля *the*, а дистрибутивне значення при цьому спеціально не передається, а вираховується з контексту.

В англійській мові об'єкт з неконкретним нереферентним статусом часто опускається. У українській мові об'єкт відновлюється за допомогою неозначених займенників.

У наступному прикладі неконкретно-нереферентний статус категорії означеності передається за допомогою неозначених займенників ‘деякий’, ‘що-небудь’, проте в англійському оригінальному варіанті даний показник відсутній: (62) *And when I downright like a man, as I do you, sir, I would rather strain the regulation than deny him* (EVS, URL) – До того ж, пане, мені важко в чому-небудь відмовити людині, яка припала мені до душі, і я, швидше за все, готовий зробити для неї деякі послаблення.

Ця закономірність визначається тим, що в англійській мові мало лексичних показників нереферентних іменних груп. В українській мові ця неповнота синтаксичного нуля заповнюється за допомогою неозначених займенників. Так, наприклад, дієслово ‘відмовити’ вимагає вживання займенника ‘в чомусь’, а в англійській мові залишається синтаксичний нуль.

Денотативним статусом володіють не тільки реальні іменні групи, але і всякого роду синтаксичні нулі. Для речень із безсуб'єктним пасивним станом, типу ‘Був оголошений конкурс’, зазвичай передбачається глибинна структура, яку можна передати як ‘Хтось оголосив конкурс’, а потім при трансформації пасиву невизначений суб'єкт опускається. У цьому разі виникає, однак, проблема з перекладом речень цього типу, які отримують аномальну структуру наступного виду: (63) *Do you think it is incredible that*

this mister should be able to procure any woman's good opinion, because he was not so happy as to succeed with you? (EVS, URL) – Хіба тобі здається неймовірним, щоб цей містер заслужив прихильність якоїсь жінки, якщо він зазнав невдачу з тобою?

У даному прикладі спотсєрігається, що іменна група *any woman's good opinion*, вжита в англійському реченні, якій відповідає еквівалентний український переклад ‘якої-небудь жінки’.

Часто в англійській мові використовується конструкція *they say*, яка перекладається українською мовою ‘говорять’, ‘кажуть’. Цей зворот використовується, коли дійова особа мислиться невизначено і узагальнено, у функції підмета вживається займенник *they* зі значенням ‘люди’ (крім мовця): (64) *They say the wheat crop in Ukrainian will be fine this year* (ECON, URL) – Кажуть, що в цьому році в Україні буде прекрасний врожай пшениці.

Речення з неозначеним підметом *they* перекладається українською мовою безособовим чи неозначено-особовим реченням. Наприклад: (65) *It is said that he has come* (EVS, URL) – Кажуть, що він приїхав.

Неозначено-особові речення в англійській мові містять підмет, що позначає неозначену особу. В українській мові неозначено-особові речення граматично не мають підмета, хоча він і мислиться особисто. Це односкладні речення дієслівного типу. У ролі головного члена таких речень виступає форма дієслова 3-ї особи множини, тому зворот *It is said* перекладається українською мовою словами ‘говорять’, ‘кажуть’. Форма 3-ї особи множини дієслова-присудка не містить інформації ні про кількість діячів, ні про ступінь їх популярності.

Досить часто розбіжності спостєрігаються у перекладі пасивних конструкцій з англійської мови українською. Англійська мова віддає перевагу формі пасиву в реченнях, де особа або предмет у функції підмета відчуває на собі чийсь дію, українська мова в такій ситуації найчастіше використовує форму дійсного способу, що і демонструє наступний приклад: (66) *He was laughed at* (EVS, URL) – Над ним хтось посміявся.

У цьому прикладі спостерігається нуль в об'єктному показнику в англійському пасиві, а в українській мові цей нуль відновлюється і стоїть неозначений займенник 'хтось'.

Таким чином, на основі наведених прикладів можна зробити висновок, що в українській мові кожен клас займенників відповідає певним денотативним статусам, є актуалізатором тієї чи іншої іменної групи. В англійській мові мало лексичних показників нереферентних іменних груп, часто зустрічаюся синтаксичні нулі, неповнота синтаксичного нуля в українській мові усувається за допомогою неозначених займенників.

Загально-екзистенціональна категорія означеності в іменних групах дає загальне уявлення про предмети або явища, не конкретизуючи їх. Розглянемо наступні приклади: (67) *I can now say with the secretary, that though some people may call him proud, I have seen nothing of it* (EVS, URL) – Я готова погодитися з його секретарем, що, хоча деякі люди вважають його гордівником, сама я цього зовсім не відчула.

Очевидно, що загально-екзистенціональний означуваний статус українською мовою відтворюються за допомогою займенника 'деякі', якому в англійській мові відповідає займенник *some*.

Іноді для вираження загально-екзистенціонального статусу не використовуються формальні показники в українській мові, а вживається іменник в однині або множині. У наступному прикладі в англійському реченні стоїть артикль *a*, що виконує узагальнюючу функцію: (68) *I ask you fairly can a man who respects himself fall in love on four hundred pounds?* (MON, URL) – І ось я вас запитую: чи може людина, яка поважає себе дозволити собі закохатися, маючи за душею всього чотириста фунтів?

В даному прикладі іменник *a man* вжито в узагальнюючому значенні, що передбачає абстрактне (універсальне) значення, проте, в українській мові спостерігається відсутність будь-яких показників.

Нижче розглядається універсальна категорія означеності іменних груп.

Універсальний статус мають іменні групи, референтом яких є вся безліч сутностей, що позначається відповідним іменним виразом, тобто екстенціонал цього виразу. Актуалізатором даного статусу є означальні займенники зі значенням загальності: ‘весь’, ‘всякий’, ‘кожний’, ‘будь-який’, наприклад: (69) <...> *there is a meanness in all the arts which ladies sometimes condescend to employ for captivation. Whatever bears affinity to cunning is despicable* (MON, URL) – <...> низьким є будь-який спосіб, що вживається жінками для залучення чоловіків. Все, що породжується хитрістю, огидно.

В англійському реченні українському займеннику ‘будь-який’ відповідає *all*.

Звернемося до словника, де слово *all* пояснюється так:

a) the whole of an amount, thing, or type of thing;

(б) every one of a number of people or things, or every thing or person of a particular type (БЄС: 527).

Перше і друге значення цього займенника, наведені в словнику, відповідають значенням універсальних статусів, а значить, така заміна є еквівалентною.

У наступному прикладі також спостерігається еквівалентна заміна, але англійському займеннику *all* відповідають українські займенники ‘всі’, ‘усі’:
(70) *I went through all the walks; the light sound of my own footsteps at once and confused emboldened me; I stood still, and waited heard my heart beating heart fast and loudly* (MON, URL) – Я обійшов усі алеї; легкий звук моїх кроків мене і бентежив і бадьорив; я зупинявся, чекав і слухав, як стукало серце мое – голосно і прискорено.

Далі розглянемо особливості перекладу категорії означеності атрибутивних іменних груп.

Контекст, що допускає атрибутивні дескрипції, – це контекст висловлювання узагальнюючого характеру. Розглянемо наступні речення:

(71) *I am much mistaken if there are some not among us to whom a ball would rather be a punishment than a pleasure* (FOR, URL) – Думаю, що не помилюся, якщо скажу, що серед нас може знайтися хтось, кому бал буде до смаку.

Атрибутивна референція, представлена іменною групою *some* – ‘хтось’, вжита в ситуації, коли людина ще не ідентифікована, але вже може бути гіпотетично охарактеризована на основі гіпотетичних даних. Наведемо приклад: (72) *“Alas!” cried Doctor, “I am much abused, or you have fallen innocently into the most dangerous hands in Europe”* (MON, URL) – На жаль! – закричав доктор, – або я нічого не розумію, або ви потрапили в руки найзапекліших лиходіїв в Європі.

У даному прикладі видно, що іменна група ‘найзапекліших лиходіїв в Європі’ і *the most dangerous hands in Europe* є еквівалентними, так як прикметники в найвищому ступені *the most + Adjective* перекладається українською мовою конструкцією: ‘самий + прикметник’. Такі іменні групи являють собою судження про невідому особу, охарактеризовану щодо подій у минулому.

Родовий або генеричний статус має іменна група, референтом якої є неіндивідуалізований еталонний представник безлічі сутностей, що становлять екстенціонал відповідного іменного вираження. Розглянемо наступні приклади: (73) *I dare not, as an honourable man, venture a second time into that fatal house until I have perfectly ordered my affairs* (MON, URL) – Як чесна людина, я не маю права вступати вдруге в цей фатальний будинок, не привівши раніше в порядок своїх справ.

У наведеному прикладі категорія означеності іменної групи ‘чесна людина’ має родовий статус. В англійському реченні цей статус виражається за допомогою неозначеного артикля *a* з класифікуючою функцією: (74) *Positive stereotypes about the United States are generally that people see it as a “land of opportunities”* (MON, URL) – Позитивне бачення Сполучених Штатів, як правило, полягає в тому, що люди вважають їх «країною можливостей».

У фрагменті топонім *the United States* у вигляді словосполучення відтворюється теж за допомогою словосполучення ‘Сполучені Штати’, тоді як словосполучення з прийменниковим зв’язком *land of opportunities* перекладено відповідно як ‘країна можливостей’, під якою розуміють США.

Наведемо іще приклади: (75) *They are universally stereotyped as The Unintelligible, as their dialect is very hard to understand* (MON, URL) – Вони універсально стереотипізовані, як Щось Незбагненне, тому що їх діалект дуже важко зрозуміти (іноземці можуть згадати про російську мову з ще більш складними приголосними).

У фрагменті слово *The Unintelligible* – ‘незрозумілий’ стає власною назвою, що структурно виражена субстантивованим прикметником. У перекладі відтворюється словосполученням ‘Щось Незбагненне’, під яким розуміють населення Магрибу (Марокко, Алжир, Туніс, Лівія), яких, як правило, змішують зі східними арабами, що насправді є неприпустимим.

Розглянемо наступний приклад: (76) *All of those who occupy the sensitive positions in the Special Commission, and particularly that of Deputy Executive Chairman, are Americans with the same characteristics as Scott Ritter* (BBCN, URL) – всі особи, що займають ключові посади в Спеціальній комісії, зокрема посаду заступника Виконавчого голови, є американцями, характеристика яких схожа з характеристикою Скотта Ріттера.

У наведеному фрагменті означувана лексична одиниця *Americans* належать до однієї й тієї ж частини мови як в оригіналі, так і в перекладі – іменника ‘американці’.

Розглянемо наступний приклад: (77) *Though other countries are not immune to nationalistic pride, American patriotism feels very creepy in foreign eyes* (MON, URL) – Хоча інші країни не застраховані від націоналістичної гордості, американський патріотизм вбачається дуже огидним в очах іноземців.

У наведеному фрагменті тексту оригіналу англійськомовний вираз *in foreign eyes* у тексті перекладу відтворюються за допомогою

українськомовного прийменникового означуваного сполучення ‘в очах іноземців’, що відповідає нормам української мови (тобто прикметник *foreign* замінюється на іменник ‘іноземці’).

Підсумовуючи все зазначене вище, можна відзначити, що питання наявності саме граматичної категорії детермінації англійського іменника потребує подальшого вивчення та уточнення. Аналіз способів вираження цієї категорії в англійській та українській мовах свідчить про те, що в українській мові вона виражена тільки контекстуально або лексично, а в англійській мові здебільшого лексично, за допомогою артиклів та лексем *some, any*.

3.2 Застосування перекладацьких трансформацій для збереження прагматичних функцій засобів вираження категорії означеності у перекладі текстів англійськомовного дискурсу ЗМІ

Розглянемо застосування лексичних, граматичних та лексико-граматичних трансформацій на матеріалі англійськомовних масмедійних текстів і визначимо особливості їхнього вживання у певному контексті. Спочатку визначимося з самим поняттям «трансформація» у перекладі. Під трансформацією розуміють відтворення змісту мовної одиниці чужомовного тексту засобами власної мови, якою здійснюється переклад. Трансформації може піддаватися мовний знак будь-якого рівня – лексичного, морфологічного та синтаксичного [31: 112, 33].

Лексичні трансформації поділяються на формальні (умовно-звукова або практична транскрипція, графічна транслітерація, транскодування – поєднання елементів перших двох способів, калькування) та лексико-семантичні, що включають конкретизацію як заміну більш конкретною назвою, генералізацію як заміну гіперонімом гіпоніма й модуляцію – заміну слова або слвосполучення одиницею мови перекладу, яка логічно пов’язана із значеннями вихідної мови [31: 114].

Під «практичною транскрипцією» розуміють відтворення звукової форми назви мови оригіналу у назві мови перекладу. На письмі звукова форма мовного знака (слова) мови оригіналу відтворюється засобами графіки мови перекладу. Практична транскрипція – це відтворення на рівні фонем. Способи відтворення реалій за допомогою практичної транскрипції наведені нижче: (78) *Yet, just like the clichés about Latin America, most of these dictatorships are very short-term and one tyrant will quickly be replaced by another. If an African dictator is directly referenced it's usually Idi Amin (Uganda), Bokassa (Central-Afrika) or Mobutu (Congo/Zaire)* (MON, URL) – Проте, як і у кліше про Латинську Америку, більшості цих диктатур є дуже короткостроковими, і один тиран швидко замінюється іншим. Безпосередньо посилаються на таких африканських диктаторів, як ІдіАмін (Уганда), Бокасса (Центральна Африка) або Мобуту (Конго / Заїр).

У наведеному фрагменті означувані антропоніми-власні назви *Idi Amin, Bokassa, Mobutu* та топоніми *Uganda, Central-Afrika, Congo/Zaire* транскодуються згідно правил транскодування, прийнятих у мові перекладу – Іді Амін (Уганда), Бокасса (Центральна Африка), Мобуту (Конго / Заїр).

Під транслітерацією розуміється політерне відтворення літер однієї системи письма літерами іншої системи письма. При транслітерації латиниці кирилицею латинські літери відтворюються відповідно до вимови їх у латинській мові. Наведене вище твердження щодо вживання транслітерації можна проілюструвати у наступному фрагменті тексту масмедійного дискурсу: (79) *The people of the Maghreb (Morocco, Algeria and Libya) tend to be lumped together by Eastern Arabs, which is kind of a shame* (MON, URL) – Населення Магрибу (Марокко, Алжир, Туніс, Лівія), як правило, змішують зі східними арабами, що є неприпустимим.

У наведеному фрагменті англійськомовні лексеми *Maghreb, Morocco, Algeria, Tunisia, Libya, Eastern Arabs* транслітеруються відповідно до правил транслітерування в українській мові – ‘Магриб’, ‘Марокко’, ‘Алжир’, ‘Туніс’, ‘Лівія’.

Під калькуванням розуміють передачу мовного знака мови першотвору шляхом відтворення морфемної будови слова або послівного порядку у словосполученні. Наприклад: (80) *Thick “banana curtain” fell down on Guatemala, and not at the will of the “communist regime” but according to the strategy of Washington in restraining the “Kremlin expansion” in the Western hemisphere* (MON, URL) – Над Гватемалою опустилася щільна «бананова завіса», але не з волі «комуністичного режиму», а відповідно до стратегії Вашингтона щодо стримування «експансії Кремля» в Західній півкулі.

Фрагмент тексту оригіналу демонструє вживання аж трьох метафоричних виразів, про переносне значення яких свідчать лапки – “*banana curtain*”, “*communist regime*”, “*Kremlin expansion*”, які у перекладі відтворюються за допомогою повної кальки з елементами транскодування.

Спосіб генералізації застосовується тоді, коли назва, характер предметної реалії не становить інтересу для реципієнта, або коли перекладач неспроможний розкрити цей характер. До узагальнення часто вдаються через те, що важче знайти відповідник конкретному об’єкту, ніж загальному. Генералізація – це спосіб, за якого видова назва перекладається родовою назвою. Наприклад: (81) *Black Africans are often portrayed as being too stupid or lazy to make something better or more useful out of them. Of course, not all Western countries really bother to provide them with better and more modern stuff anyway* (BBCN, URL) – Чорношкірих африканців часто зображують як занадто дурних або лінивих для досягнення чогось кращого або кориснішого. Звичайно, не всі країни Заходу дійсно намагаються забезпечити їх кращим і більш сучасним.

У фрагменті означувана лексема *stuff* у складі сполучення *with better and more modern stuff* при перекладі українською мовою розширює своє значення до ‘кращий і більш сучасний’.

Спосіб конкретизації протилежний генералізації, до якого вдаються тоді, коли в мові перекладу немає узагальненого поняття, вжитого в мові оригіналу. Наприклад: (82) *For many Americans, the idea of becoming rich,*

famous, and successful is almost an obsession. From becoming the “prom king and queen”, to making it big in Hollywood, over becoming a billionaire to even entering the White House (MON, URL). – Для багатьох американців ідея стати багатим, відомим і успішним – це майже одержимість. Від «випускного вечора» до зірки у Голлівуді, від мільярдера навіть до президента, господаря Білого дому.

У фрагменті вихідного тексту лексема *prom* контекстуально вжита у значенні королівського балу, тоді як у перекладі її значення звужується до ‘випускного вечора’.

Відповідно метафоричний вислів *the White House* конкретизується у ‘президента, господаря’ цієї офіційної резиденції.

Модуляція або смисловий (логічний) розвиток ґрунтується на категорії перехрещування: частина обсягу одного поняття входить в обсяг іншого поняття, і, у свою чергу, частина обсягу другого поняття входить до обсягу першого поняття. Суть цього прийому полягає в поглибленому смислового тлумаченні тієї чи іншої лексичної одиниці або словосполучення. До смислового розвитку належать усі метафоричні й метонімічні заміни:

(83) *In Russian culture, Ukrainians are a common object of stereotyping as simple-minded rustic hillbillies. A “typical” Ukrainian wears national (peasant) dress, eats salo (porkfat) in unbelievable amounts, drinks horilka (Ukrainian answer to vodka), speaks in phonetic accent and is dim-witted and sly at the same time* (EVS, URL) – У російській культурі українці є звичайним об’єктом стереотипів як недолужних простачків-селяків. «Типовий» українець носить національну (селянську) сукню, їсть сало в неймовірних кількостях, п’є горілку (український синонім російській водці), розмовляє з фонетичним акцентом і одночасно лукавить і хитрить.

У наведеному фрагменті спостерігаємо вживання метонімічного виразу *to be dimwitted and sly* – ‘лукавить і хитрить’, де стан переходить у процес (дію). Тобто статичний пасивний стан ‘бути лукавим і хитрим’ відтворюється динамічним виразом ‘лукавити і хитрити’.

Трансформація цілісного перетворення є різновидом прийому смислового розвитку і становить перетворення як окремого мовного звороту, так і всього речення, яке при цьому відбувається не за елементами, а цілісно, перетворюється внутрішня форма будь-якого відрізка мовлення – від слова до речення, наприклад: (84) *Patriotic Fervor: American patriotism is also something that raises eyebrows in other countries: school children being forced to salute the American flag every morning and memorize the pledge of allegiance, people rising in unison to sing along with the national an them whenever it's played, controversy over burning flags <...>* (MON, URL) – Патріотичний запал: американський патріотизм – це те, що дивує людей в інших країнах: школярів змушують кожного ранку віддавати честь американському прапору і заучувати напам'ять заповуку вірності, люди, які піднімаються в унісон, щоб співати разом національний гімн, дискусії з приводу спалювання прапорів <...>.

У фрагменті метафоричний зворот *to raise eyebrows*, що означає 'викликати подив, здивування у інших', є перетворенням не за окремими елементами, а цілісно, оскільки має на меті донести смисл діяльності американців – дивувати. Як бачимо, порівняно з прийомом смислового розвитку цілісне перетворення має більшу автономність, синтез його значення відбувається без зв'язку з аналізом, семантичний зв'язок між елементами не простежується, оскільки найважливішою постає еквівалентність плану змісту.

Таким чином, аналіз перекладацьких лексико-формальних і лексико-семантичних трансформацій для збереження означуваних прагматичних функцій у перекладі текстів масмедійного дискурсу показав, що найбільш поширені лексичні трансформації містили практичну транскрипцію транслітерацію та транскодування власних назв, переважно топонімів і антропонімів; калькування; генералізацію і конкретизацію означуваної англійськомовної лексики; модуляцію або смисловий розвиток, до складу

якого входили метонімічні перетворення і цілісне перетворення фразеологічних одиниць.

Лексико-граматичні заміни при перекладі масмедійних текстів передбачають антонімічну й конверсивну трансформацію, описово-перифрастичний переклад. До перекладацьких трансформацій цього виду належить також компенсація як спосіб перекладу одиниць оригінального тексту іншими засобами мови перекладу без збереження первинного місця в мові оригіналу. Під компресією у перекладознавстві розуміють зменшення кількості мовних знаків у вислові іншотвору порівняно з кількістю мовних знаків вислову першотвору, наприклад: (85) *Asian cuisine is also subject to stereotypical ideas. Most of the time they will eat nothing but rice, noodles and soja sauce and prefer ably use sticks instead of knife and fork* (MON, URL) – Азіатська кухня також піддається стереотипам. У більшості випадків вони нічого не їдять, крім рису, локшини і соєвого соусу, і переважно використовують палички замість ножа і вилки.

У наведеному фрагменті спостерігаємо скорочення кількості лексичних одиниць, тобто вираз *to be subject to stereotypical ideas* відтворюється скороченим виразом ‘піддаватися стереотипам’ з метою уникнення надмірності.

Під декомпресією розуміють збільшення кількості мовних знаків у висловленні мови перекладу порівняно з кількістю мовних знаків у висловленні першотвору, наприклад: (86) *In certain parts of the United States, Arabic-speakers are specifically stereotyped as owners of gas stations, with the ethnicity varying based on location. In Michigan, they tend to be Lebanese or Iraqi; in New Jersey, they tend to be Egyptian Copts* (ECON, URL) – У деяких частинах Сполучених Штатів носії арабської мови стереотипно виступають у ролі власників автозаправних станцій, етнічна приналежність яких залежить від місця розташування. У Мічигані вони, як правило, є ліванцями або іракцями; в Нью-Джерсі, вони, як правило, єгипетські копти.

У фрагменті декомпресія виявляється у розширенні значення складеного іменника *Arabic-speakers* до ‘носії арабської мови’ з метою адекватного розуміння фонової інформації.

Під компенсацією розуміють вилучення інформації в одному місці тексту першотвору й заміну її в іншому місці друготвору. Це свого роду переміщення, наприклад: (87) *South Korea: It's a bit of a stereotype in the Asian-American community that Koreans, especially the women, are really going into plastic surgery* (MON, URL) – Південна Корея: В азіатсько-американській спільноті існує майже стереотип, що корейці, особливо жінки, дійсно захоплюються пластичною хірургією.

У фрагменті вживання фразового дієслова *to go into – to become involved in* у складі виразу *are really going into plastic surgery* у перекладі компенсується виразом ‘захоплюватися пластичною хірургією’ з метою привертання уваги до окресленої проблеми.

В антонімічному перекладі, що належить до лексико-граматичних трансформацій, стверджувальний вислів перекладається заперечним і, навпаки, заперечний перекладається стверджувальним за умови, щоб зміст висловленої ситуації був незмінним. Наприклад: (88) *Just like Germany Russia has an association with fairy tales, set in their huge, thick forests* (ECON, URL) – Казки Німеччини і Росії майже не відрізняються, асоціюються з подіями, що відбуваються переважно у величезних, непрохідних лісах.

У фрагменті англійськомовний вираз *to have an association with* відтворено українською за допомогою заперечення ‘майже не відрізняються’, що є більш зрозумілим українськомовному реципієнтові.

Описовий переклад або експлікація належить до лексико-граматичних трансформацій, коли лексична одиниця вихідної мови замінюється словосполученням, що експлікує її значення, тобто таким, яке дає більш-менш повне пояснення чи визначення даного значення мовою перекладу. Наприклад: (89) *A typical Arabic stock character is the cunning merchant who*

will welcome you in his store, haggle over the prices and afterwards sent you away with more useless junk than you originally intended to buy (ECON, URL) – Типовий арабський персонаж – хитрий торговець, який вітає вас у своєму магазині, торгується цінами, а потім відправляє вас геть з нікому непотрібним барахлом, мотлохом, тобто зовсім не тими речами, які ви спочатку планували купити.

У фрагменті тексту оригіналу вжито розгорнуте пояснення, тлумачення поняття *junk* за допомогою синонімів ‘барахло’, ‘мотлох’, ‘зовсім не ті речі’. Уведення додаткових слів полегшує сприйняття отриманої інформації.

Розглянуті лексико-граматичні трансформації представлені, головним чином, компенсаторними прийомами, які застосовувалися у масмедійних текстах поряд із компресією, декомпресією, антонімічним перекладом і експлікацією або описовим перекладом.

Найбільш застосовуваними лексико-граматичними перекладацькими трансформаціями у перекладі масмедійних текстів на позначення категорії означенності виявилися декомпресія, компенсація, описовий переклад, транскодування. Це пояснюється використанням значної кількості метафоричних і метонімічних виразів, фонові інформації, яка часто унеможлиблює цілковите її сприйняття через відсутність культурологічних знань реципієнтів.

Грамматичні трансформації становлять перетворення формальної структури висловлення відповідно до норм мови перекладу при незмінному наборі сем, що входять до її складу. Умовно граматичні трансформації можна поділити на чотири види: перестановки, заміни, додавання, вилучення. Перестановки, тобто перебудова чи зміна структури речення, мають цілу низку причин. Закріплений порядок слів англійського речення зазвичай носить ієрархічний характер, стає центром повідомлення і при перекладі виноситься у центр речення: 90) *The fact that the Chinese are world champions in copying and infringing on intellectual property is well-known* (ECON, URL) –

Те, що китайці – чемпіони світу з копіювання та порушення прав інтелектуальної власності, добре відомо.

У фрагменті номінативний вираз *world champions*, утворений за моделлю Noun + Noun українською мовою відтворюється за допомогою словосполучення ‘чемпіони світу’ з перестановкою відповідних компонентів.

Трансформація заміни частин мови виникає через відсутність тої чи іншої конструкції у мові перекладу, розбіжність у вживанні відповідних форм і конструкцій, а також має і лексичні причини: різне слововживання, різні норми сполучуваності в англійській та українській мовах, відсутність частин мови з відповідним значенням. Наприклад: (91) *Most common are images borrowed from Arabian Nights, including a Flying Carpet, dreamy palaces, storytelling princesses, waterpipes, harems full of sexy bellydancing women, eunuch guards, thieving gangs with daggers and/or scimitars, people hiding inside giant jars, cavesfull of treasure, the giant bird Roc, people climbing on an erectrope and djinns fulfilling wishes* (ECON, URL) – Найбільш поширеними є образи, запозичені з казок «Тисяча й одна ніч», включаючи Летючий килим або Килим-літак, замріяні палаци, принцес, кальян, гареми, наповнені сексуальними жінками, які танцюють танець живота, євнухами-охоронцями, крадіжковими бандами з кинджалами та/або ятаганамми, людьми, що ховаються в гігантських сосудах, печерах, наповнених скарбами, величезного птаха Руха, людей, що піднімаються по прямій вірвовці і джинів, які виконують бажання.

У фрагменті тексту перекладу заміні підлягають словосполучення – власна назва *Arabian Nights*, що трансформується у розширену назву ‘Тисяча й одна ніч’, а також словосполучення – власна назва *Flying Carpet*, що у перекладі перетворюється на складене слово ‘Килим-літак’.

Трансформація додавання обумовлюється низкою причин: відмінностями у структурі речення і тим, що більш стислі англійські речення потребують в українській мові більшого вираження думки. Відсутність відповідного слова або його лексико-семантичного варіанту також є

причиною введення додаткових слів при перекладі, наприклад: (92) *To conclude with a more joyful, yet very romanticized idea of Africa: _archeologists widely see it as the birthplace of mankind* (MON, URL) – Завершити потрібно більш радісним, але дуже романтичним стереотипним уявленням про Африку: археологи масштабно і всеосяжно розглядають її як місце зародження людства.

У фрагменті додавання оформлене у вигляді прислівника ‘потрібно’, що вживається у модальному значенні необхідності, а також слів з синонімічним значенням ‘масштабно’ і ‘всеосяжно’, що замінюють прислівник *widely*. Вилучення часто має місце тоді, коли окреме слово, словосполучення чи навіть підрядне речення може видатися зайвим із точки зору його смислового значення, наприклад: (93) *The oldest traditional stereotypes associated with the Middle East are derived from 8th to 18th century history and feature sultans, caliphs, grand viziers, shahs and sheiks dressed in turbans and longrobes, typical of these centuries.* (ECON, URL) – Найдавніші стереотипи, пов’язані з Близьким Сходом, походять з історії VIII – XVIII століть і містять султанів, халіфів, великих візирів, шахів і шейхів, одягнених у тюрбани і довгі шати, характерні для цих століть.

У фрагменті прикметник *traditional* зі значенням ‘традиційний; що передається з покоління в покоління; що ґрунтується на звичаї’ вилучено із контексту з метою усунення тавтології одночасного вживання лексем *old* і *traditional*, а також числівників *VIII* і *XVIII*.

Поєднання речень – це спосіб перекладу, при якому синтаксична структура в оригіналі перетворюється шляхом поєднання двох простих речень в одне складне, наприклад: (94) *Historically, and especially during the 19th and 20th century, Westerners saw East Asia as the Yellow Peril. A group of people who had strange and frightening traditions and could not be trusted in anyway* (ECON, URL) – Історично, і особливо протягом XIX і XX століть, люди Заходу вбачали у Східній Азії жовту небезпеку, тобто у групі людей, які мали дивні і страшні традиції і яким не можна було довіряти.

У перекладі спостерігаємо логічне поєднання речень в єдину структуру через сполучниковий зв'язок з 'тобто'.

Членування речення – це спосіб перекладу, при якому синтаксична структура речення в оригіналі перетворюється на дві чи більше предикативні структури мови перекладу. Трансформація членування призводить або до перетворення простого речення вихідної мови у складне речення мови перекладу, або до перетворення простого чи складного речення вихідної мови у два чи більше самостійних речення в мові перекладу, наприклад: (95) *Many prehistoric fossils of the first hominids have been found in Central Africa and indeed many tourists are attracted to Africa's rural atmosphere, almost as if they are coming home* (ECON, URL) – Багато доісторичних скам'янілостей перших гомінідів були знайдені в Центральній Африці. І дійсно багатьох туристів приваблює сільська атмосфера Африки, майже так, ніби вони повертаються додому.

З метою акцентування уваги туристів на важливості відпочинку в Африці, у перекладі доцільно виокремити та виділити основний зміст українськомовного тексту в окреме речення.

Дослівний переклад або трансформація синтаксичного уподібнення є способом перекладу, при якому синтаксична структура оригіналу перетворюється на аналогічну структуру мови перекладу. Цей тип «нульової» трансформації застосовується у тих випадках, коли у вихідній мові та мові перекладу існують паралельні синтаксичні структури. Наприклад: (96) *The Apocalypse means in the Greek language Revelation, instead of imposed to all world puritans a stereotype of destruction of the Earth* (ECON, URL) – Апокаліпсис означає грецькою мовою Одкровення, а аж ніяк не нав'язаний усьому світу пуританами стереотип знищення Землі.

Як бачимо, синтаксичне уподібнення призводить до повної або часткової відповідності кількості мовних одиниць і порядку їх розташування в оригіналі та перекладі. У досліджуваних текстових фрагментах перекладу масмедійних текстів частина елементів тексту оригіналу зазнала відтворення,

частина – вилучення, а частина їх компенсувалася через перекладацькі граматичні трансформації (морфологічні й синтаксичні), зокрема, через вилучення, додавання, заміни та перестановки. Дослівний переклад, членування або поєднання речень теж застосовувалися переважно з прагматичною метою привертання уваги до важливої інформації та для збереження прагматичних функцій категорії означеності у перекладі англійськомовних масмедійних текстів.

Правильність вибору застосування певного перекладацького прийому залежала від контекстуального оточення, лексичного наповнення, смислової структури речення та від експресивної функції речення.

Нижче наводимо діаграму вживання засобів вираження категорії означеності у відсотковому вимірі.

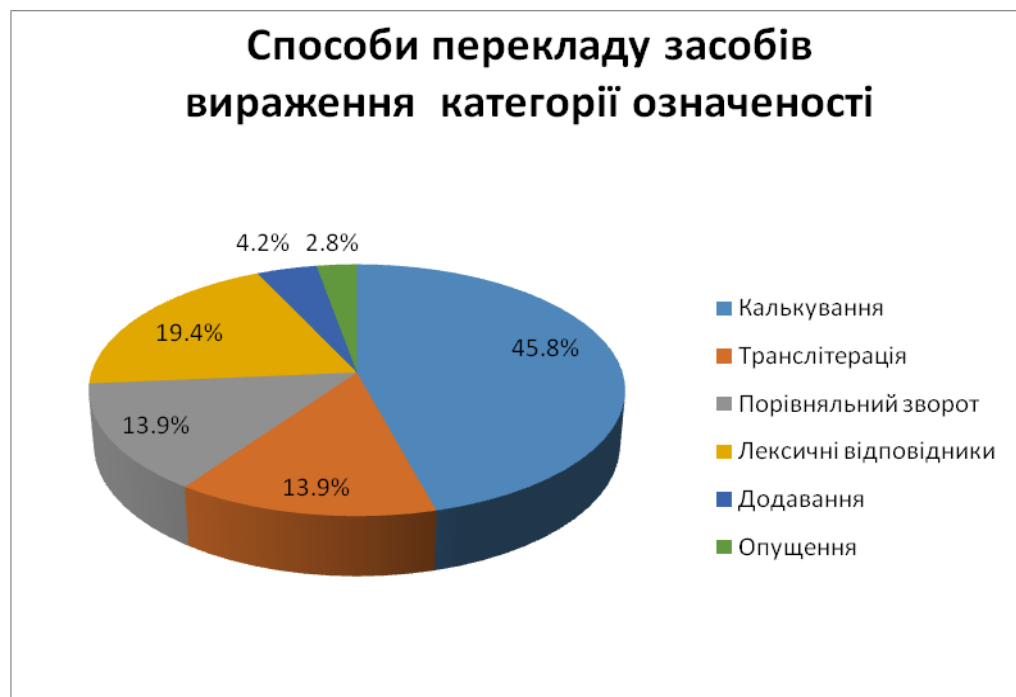

Рис. 3.1 Способи перекладу засобів вираження категорії означеності.

На діаграмі, що представлена вище, можна наочно побачити найбільш вживані способи перекладу засобів вираження категорії означеності.

Можна зробити висновок, що найбільш поширеним при перекладі засобів вираження категорії означеності виявилось калькування, яке склало

майже половину прикладів, які було досліджено (45,8 %). Середню частотність продемонстрували лексичні відповідники (19,4 %), а також однаково часто зустрічалися в цьому дослідженні прийоми порівняльних зворотів (13,9 %) та транслітерація (13,9 %). Найменш частотними виявилися такі лексичні трансформації, як додавання (4,2 %) та опущення (2,8 %).

Висновки до розділу 3

У розділі 3 визначено, що окрім неоднакового групування значень у межах слова в англійській та українській мовах, причиною виникнення варіантних відповідників є неоднакова семантична диференційованість слів в обох мовах. Значення слова в англійській мові виявляється недиференційованим порівняно із значенням його еквівалентів в українській мові. Тобто одному слову англійської мови, яке виражає більш широке поняття, в українській мові відповідають два або більше слів, кожне з яких має вузький клас денотатів. Для досягнення адекватності в перекладі англійськомовних масмедійних текстів необхідно також звертатися до перекладацьких трансформацій, які можуть знадобитися при відтворенні українською мовою вербалізаторів етностереотипів.

1. Аналіз перекладацьких лексико-формальних і лексико-семантичних трансформацій для збереження прагматичних функцій категорії означеності у перекладі текстів масмедійного дискурсу показав, що найбільш поширені лексичні трансформації склали транскодування топонімів і антропонімів; калькування етномовних реалій; генералізація і конкретизація етноспецифічної англійськомовної лексики; модуляція або смисловий розвиток, до складу якого входили метонімічні перетворення і цілісне перетворення фразеологічних одиниць.

2. Було виявлено, що найчисленнішими лексико-граматичними перекладацькими трансформаціями у перекладі масмедійних текстів на позначення етностереотипів виявилися декомпресія, компенсація, описовий

переклад, транскодування. Це пояснюється використанням значної кількості метафоричних і метонімічних виразів, фонові інформації.

3. Граматичні трансформації становили перетворення формальної структури висловлення відповідно до норм мови перекладу при незмінному наборі сем, що входять до її складу. Граматичні трансформації включали такі види: перестановки, заміни, додавання, вилучення, членування речень, поєднання речень, дослівний переклад.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі магістра з перекладознавства визначено, що категорія означеності/неозначеності служить для означення іменної групи частин мови, яка називає певний об'єкт або об'єкти. При цьому співвіднесеність іменної групи з означуваним нею об'єктом, є очевидною, або такою, що легко встановлюється з лінгвістичного та екстралінгвістичного контексту. Було встановлено, що основними мовними засобами на позначення категорії означеності/неозначеності в англійській мові є артикли.

Було з'ясовано, що медіадискурс є глобальним типом дискурсу, який вважається модифікацією публіцистичного дискурсу (стилю), який відображає статус-кво в суспільстві, поєднує безліч стилів і жанрів, будучи найбільш адекватним контекстом для дослідження як суто лінгвістичних, так і екстралінгвістичних аспектів. Визначено, що граматична категорія означеності/неозначеності заснована на опозиції загального і приватного, даного і нового, у чому виявляється зв'язок цієї проблеми з питаннями актуального членування речення, родового та індивідуального. Визначено, що в англійській мові категорія означеності/неозначеності має морфологічне оформлення у вигляді артикля. Проте в лінгвістичній літературі нерідко відзначається, що артикль є основним, але не єдиним засобом вираження даної категорії: вказівні та присвійні займенники з одного боку, а також неозначені займенники з іншого боку, а також заальні та власні імена являють собою приклад опозиції означеності – неозначеності. При спробі пояснити який-небудь конкретний приклад вживання того чи іншого артикля або обґрунтувати правомірність вибору певної відповідності у перекладі, необхідно враховувати безліч різних чинників, як то, нейтралізація опозиції означеності – неозначеності, транспозиційне використання граматичних засобів у стилістичних цілях, відсутність артикля в еліптичних конструкціях, в деяких стійких словосполученнях тощо.

В роботі було визначено, що окрім неоднакового групування значень у межах слова в англійській та українській мовах, причиною виникнення варіантних відповідників є неоднакова семантична диференційованість слів в обох мовах. Значення слова в англійській мові виявляється недиференційованим порівняно із значенням його еквівалентів в українській мові. Тобто одному слову англійської мови, яке виражає більш широке поняття, в українській мові відповідають два або більше слів, кожне з яких має вузький клас денотатів.

Для досягнення адекватності засобів категорії означеності у перекладі англійськомовних масмедійних текстів необхідно також звертатися до перекладацьких трансформацій, які можуть знадобитися при відтворенні українською мовою вербалізаторів етностереотипів. Аналіз перекладацьких лексико-формальних і лексико-семантичних трансформацій для збереження прагматичних функцій категорії означеності у перекладі текстів масмедійного дискурсу показав, що найбільш поширені лексичні трансформації містили транскодування топонімів і антропонімів; калькування етномовних реалій; генералізацію і конкретизацію етноспецифічної англійськомовної лексики; модуляцію або смисловий розвиток, до складу якого входили метонімічні перетворення і цілісне перетворення фразеологічних одиниць.

Було також встановлено, що найчисленнішими лексико-граматичними перекладацькими трансформаціями у перекладі засобів категорії означеності у медійних текстах виявилися декомпресія, компенсація, описовий переклад, транскодування. Це пояснюється використанням значної кількості метафоричних і метонімічних виразів, фонові інформації. Граматичні трансформації становили перетворення формальної структури висловлювання відповідно до норм мови перекладу при незмінному наборі сем, що входять до її складу. Граматичні трансформації включали такі види: перестановки, заміни, додавання, вилучення, членування речень, поєднання речень, дослівний переклад.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алимов В. В. Теория перевода: перевод в сфере профессионального общения. Москва: Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2009. 160 с.
2. Аракин В. Д. История английского языка. Москва: Просвещение, 1985. 256 с.
3. Арутюнова Н. Д. Виды языковых значений (оценка, событие, факт). Москва: Наука, 1988. 230 с.
4. Архипов И. К. Грамматика английского языка. Санкт-Петербург: Инязиздат, 2006. 174 с.
5. Ахметова С. Г. Артикль как выражение концептуальной категории дейксиса в современном английском языке. Алма-Ата, 1982. 198 с.
6. Ахметова С. Г. Синтактика и прагматика английского артикля. Дисс. Москва, 1989. Автореферат. 32 с.
7. Бармина Л. А., Верховская И. П. Практикум по английскому языку: артикли. Москва: Просвещение, 2000. 317 с.
8. Бархударов Л. С., Штелинг Д. А. Английская грамматика. Москва: Просвещение, 1998. 285 с.
9. Безпояско О. К., Городенська К. Г., Русанівський В. М. Граматика української мови. Морфологія: Підручник. Київ: Либідь. 1993. 336 с.
10. Болдырев Н. Н. Интерпретация мира и познание мира в языке // Когнитивные исследования языка. Том XIX. Когнитивные вариации в лингвистической интерпретации мира: сборник научных трудов. Москва: Институт лингвистики РАН. Тамбов: ТГУ им. Г. Р. Державина. 2014. С. 20—28.
11. Бондарко А. В. Теория морфологических категорий. Москва: Наука, 2006. 246 с.
12. Верба Л. Г., Верба Г. В. Грамматика современного английского языка. Москва: Дом славянской книги. Киев: Логос, 2001. 365 с.

13. Ветошкина А. Н. Употребление артикля с неисчисляемыми абстрактными существительными в современном английском языке. Дисс. Москва, 1974. Автореферат. 26 с.
14. Волкова Е. И. Английский артикль в контексте сложного текста. Воронеж, 2009. 174 с.
15. Воронина Д. Д. Типы агенса и значения определенности/неопределенности и обобщения // Филологические науки. Москва, 2005. № 4. С. 74—82.
16. Воронцова Г. Н. Об артиклях английского языка // Иностранные языки в высшем образовании. Тематическая коллекция. Вып. III. Москва, 2009. С. 79—85.
17. Виссон Л. Слова-хамелеоны и метаморфозы в современном английском языке. Москва: Р. Валент, 2010. 160 с.
18. Гальперин И. Р. Текст как предмет исследования языка. Москва: Наука, 1999. 260 с.
19. Голикова Д. А. Перевод с английского на русский. 4-е изд. Москва: Новые знания, 2007. 287 с.
20. Гузеева К. А., Зацепина Е. И. Сборник переводческих упражнений. Английский язык. Санкт-Петербург: Перспектива, 2009. 218 с.
21. Гуренко Л. И. Неопределенный артикль – маркер единичной расчлененности значения существительного под влиянием контекста. Дисс. Одесса, 1978. Автореферат. 20 с.
22. Гусейнов Л. Р. Проблема однозначности категории определенности как коммуникативной единицы. Дисс. Киев, 1979. Автореферат. 21 с.
23. Дейк Т. А. ван. Язык. Познание. Коммуникация. Москва: Прогресс, 1999. 312 с.
24. Добросклонская Т. Г. Вопросы изучения медиатекстов (опыт исследования современной английской медиаречи). Москва: Едиториал УРСС, 2005. 288 с.

25. Добросклонская Т. Г. Медиалингвистика: системный подход к изучению языка СМИ: современная английская медиаречь. Москва: ФЛИНТА, 2014. 264 с.
26. Дудолодова О. В. Динамика языковой репрезентации в английском публицистическом дискурсе (вторая половина XX в. – начало XXI в.). Дисс. Харьков, 2003. Автореферат. 19 с.
27. Экономакис Э., Жуковский А. Артикли. Санкт-Петербург: Каро, 2000. 160 с.
28. Казанцева Я. Н., Немчинова Н. В., Семенова Е. В. Теоретическая грамматика английского языка. Красноярск: Сибирский федеральный университет, 2015. 135 с.
29. Кашкин Б. В. Текстовые функции неопределенного артикля // Вестник Санкт-Петербургского государственного университета. Серия 2. 2013. №1. С. 64—71.
30. Кибрик А. А. Когнитивные исследования по дискурсу // Вопросы языкознания. 2004. № 5. С. 126—139.
31. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу: Аспектний переклад: підруч. Вінниця: Нова Книга, 2001. 446 с.
32. Кронгауз М. А. Тип референции именных групп с местоимениями *весь, всякий и каждый* // Семиотика и информатика. Москва. 1984. Вып. 23. С. 107—123.
33. Левицкая Т. Р., Фитерман А. М. Почему нужны грамматические трансформации при переводе // Тетради переводчика. Ученые записки. №8. 2010. С. 78—85.
34. Макаров М. Л. Основы теории дискурса. Москва: Гнозис, 2003. 156 с.
35. Миронец Ю. А. История учений об артикле в грамматиках английского языка. Дисс. Москва, 1960. 179 с.
36. Москальская О. И. Проблемы системного описания синтаксиса (на материале немецкого языка). Изд. 4-е, перераб. и доп. Москва: Высшая школа, 2010. 175 с.

37. Николаева Т. М. Словосочетания с лексемой «один». Форма, значения и их контекстная маркированность // Синтаксис текста. Москва. 2005. С. 134—161.
38. Одинцов В. В. Стилистика текста. Москва: КомКнига, 2006. 264 с.
39. Падучева Е. В. Референциальные аспекты высказывания, (семантика и синтаксис местоименных слов). Дисс. Москва, 1982. Автореферат. 21 с.
40. Пиотровский Р. Г. Как родился определенный артикль в романских языках // Res Philologica. Москва, 1990. 227 с.
41. Почепцов Г. Г. Теория коммуникации. Москва: Рефл-бук, 2001. 483 с.
42. Прибыток И. И. Теоретическая грамматика английского языка. Москва: Академия, 2008. 382 с.
43. Ревзин И. И. Структура языка как моделирующей системы. Москва: Наука, 1978. 205 с.
44. Ревзина О. Г. Функциональный подход к языку и категория определенности-неопределенности // Категория определенности-неопределенности в славянских и балканских языках. Москва: Наука 1975. С. 35—41.
45. Рейман Е. А. Английский артикль. Коммуникативная функция. Москва: Просвещение, 1988. 159 с.
46. Рушинская И. С. Английские артикли: практикум. Москва: Флинта: Наука, 2002. 56 с.
47. Селиванова Е. А. Основы лингвистической теории текста и коммуникации. Киев: Изд-во укр. филологич. центра, 2000. 195 с.
48. Слюсарева Н. А. Проблемы функциональной морфологии современного английского языка. Москва: Просвещение, 1986. 123 с.
49. Смирнов Н. Н. О неупотреблении артикля в английском языке // Филологические науки. Москва. 2006. №2. С. 96—102.
50. Солганик Г. Я. Стилистика текста. 3-е изд. Москва: Флинта: Наука, 2001. 253 с.

51. Степанов Ю. С. Методы и принципы современной лингвистики. 3-е изд. Москва: УРСС, 2002. 184 с.
52. Танабаева З. К. Языковые средства смысловой организации текста (на материале эпизодов французских киносценариев). Дисс. Москва, 1979. Автореферат 23 с.
53. Трубецкой Н. С. Отношение между определяемым, определением и определенностью // Избранные труды по филологии. Москва: Наука, 2009. С. 37—43.
54. Федоровская Т. Н. Категория неопределенности и ее реализация в неопределенно-личном предложении с "one". Москва: Просвещение, 2010. 52 с.
55. Федоров А. В. Основы общей теории перевода (лингвистические проблемы). Санкт Петербург: СПбГУ: Филология Три, 2002. 416 с.
56. Феоктистов А. П. О формах выражения определенности нарицательных и собственных имен // Ономастика. Москва, 2009. С. 90—96.
57. Фридман М. Д. Специфика артикля в свете типологического анализа. Дисс. Житомир, 1968. 178 с.
58. Худяков А. А. Теоретическая грамматика английского языка. Москва: Academia, 2005. 254 с.
59. Чехов А. С. О референтном употреблении референтных групп в тексте // Лингвистика текста. Материалы научной конференции. Москва. 2004. С. 52—59.
60. Штелинг Д. А. Английский артикль и его роль в грамматике текста // Иностранные языки в школе. 2008. №6. С. 37—43.
61. Щетинин Л. М. Категория определенности/неопределенности и ее структурообразующая функция в связном тексте (на материале английского языка) // Лингвистика текста. Материалы научной конференции. Ч. II. Москва, 2007. С. 56—65.

62. Aarts B., McMahon A. The handbook of English linguistics. Malden, MA, and Oxford: Blackwell Publishers. 2006. P. 67—79.
63. Aarts B. Oxford Modern English Grammar. New York: Oxford University Press. 2011. P. 74—82.
64. Bell A., Garrett P. Approaches to Media Discourse. Oxford: Blackwell. 1998. 288 p.
65. Bell A. The Language of News Media. Oxford: Blackwell. 1991. 287 p.
66. Brinton, L. J. The Structure of Modern English: A Linguistic Introduction (Volume I). Amsterdam/Philadelphia, PA: John Benjamins Publishing Company. 2000. P. 114—130.
67. Crystal D. The Cambridge encyclopedia of the English language. Second edition. Cambridge: Cambridge University Press. 2003. 345 p.
68. Dykes B. Grammar for Everyone: Practical tools for learning and teaching grammar. Victoria: ACCER Press. 2007. 224 p.
69. Eastwood J. Oxford Guide to English Grammar. New York: Oxford University Press. 2002. 406 p.
70. Fairclough N. Media Discourse. London: Arnold. 1995. 243 p.
71. Harris Zellig // Language. Vol. 28. № 4. P. 474—494. URL: <https://www.jstor.org/stable/409683>.
72. Hawkins J. H. Definiteness and indefiniteness. A study in reference and grammatically prediction. London: Routledge. 1978. 384 p.
73. Labetova V. The Category of Definiteness Indefiniteness through the Prism of Functional Approach to Language Studies Vol. 32. Vinnytsia: Vasyl' Stus DonNU. 2016. P. 13—18.
74. Leech G., Svartvik J. A Communicative Grammar of English. Third edition. London and New York: Routledge, 2013. 456 p.
75. Montgomery M., Edington B. The Media. London: The British Council. 1996. 219 p.
76. Nelson G., Greenbaum S. An Introduction of English Grammar (Third Edition), New York: Routledge. 2013. 327 p.

77. O'Dwyer B. T. *Modern English Structures: Form, Function and Position* (Second Edition). Toronto: Broadview Press. 2006. 296 p.
78. Palmer R. *The Good Grammar Guide*. London & New York: Routledge: Taylor and Francis Group. 2003. 224 p.
79. Saeed J. *Semantics*. Third edition. Oxford: Wiley-Blackwell. 2009. 480 p.
80. Taylor J. *Linguistic categorization*. Third edition. Oxford: Oxford University Press. 2003. 328 p.
81. Thomson A. J., Martinen A. V. *A Practical English Grammar* (Fourth Edition), Oxford & New York: Oxford University Press. 1991. 383 p.

СПИСОК ДОВІДКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- БЭС — Языкознание. Большой энциклопедический словарь / гл. ред. В. Н. Ярцева. 2-е изд. Москва: Большая Российская энциклопедия, 2000. 688 с.
- ВТССУМ — Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ, Ірпінь: ВТФ «Перун», 2002. 1440 с.
- ТССОП — Гришаева Л. И. Терминологический словарь-справочник основных понятий переводоведения. Вестник Воронежского государственного университета. Серия: Лингвистика и межкультурная коммуникация. 2012. № 1. С. 220—221. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/terminologicheskiy-slovar-spravochnik-osnovnyhponyatiy-perevodovedeniya>.
- ERDA — English-Ukrainian Dictionary Advanced. URL: <http://www.lingvozone.com/LingvoSoft-Online-English-Ukrainian-Dictionary>.
- DGTL — Trask R. L. *A Dictionary of Grammatical Terms in Linguistics*. London: Routledge. 1993. 878 p.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

- КНР — Федоровская Т. Н. Категория неопределенности и ее реализация в неопределенно-личном предложении с "one". Москва: Наука, 2010. 52 с.
- ФООТП — Федоров А. В. Основы общей теории перевода (лингвистические проблемы). Санкт Петербург: СПбГУ: Филология Три, 2002. 416 с.
- GUARD — The Guardian. URL: <https://www.theguardian.com/us>
- BBCN — BBC News. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian>
- ECON — The Economist. URL: <http://www.economist.com>
- ES — Evening Standard. URL: <https://www.standard.co.uk/>
- MON — Money. URL: <http://money.cnn.com/magazines/moneymag/>
- FOR — Fortune. URL: <http://fortunemagazineng.com>
- HAW — Hawkins J. H. Definiteness and indefiniteness. A study in reference and grammatically prediction. London: Rourledge, 1978. 384 p.

ДОДАТОК
Особливості перекладу засобів вираження категорії означеності у
дискурсії ЗМІ

№ з/п	Текст оригіналу	Текст перекладу
1.	<i>Some scholars put forward reducing the adverse effect of <u>the</u> MEMS gyroscope random drift using <u>a</u> wavelet analysis method <...> (ECON, URL).</i>	Деякі вчені вважають, що використання методу вейвлет-аналізу зменшить негативний вплив <u>випадкового</u> дрейфу гіроскопа MEMS <...> (переклад наш – Є.К.).
2.	<i>A recent collaboration between academic and government scientists has led to the characterization of a lobby pine lignin that is easier to pulp <u>than</u> normal lignin (ECON, URL).</i>	Було виявлено, що лігнін сосни ладанної легше перетворити в волокнисту масу, ніж природний лігнін, завдяки експерименту, <u>який</u> проводили урядові вчені спільно з вченими різних інститутів.
3.	<i>Similar to GA (genetic algorithms) and evolutionary programming, PSO is also <u>a</u> heuristic searching method, but it does not contain complex mechanisms such as crossover or mutation (ФООТП: 43).</i>	Подібно GA (генетичних алгоритмах) та еволюційного програмування, PSO є евристичним методом пошуку, але він не містить складних механізмів, таких як кросовер або мутація.
4.	<i><u>The</u> four centres lie in a plane (ФООТП: 44)</i>	<u>Всі</u> чотири центри лежать в одній площині (ERDA, URL).

5.	<i>The question calls for systematic work (ФООТП: 45)..</i>	Це питання вимагає систематичної розробки (ERDA, URL).
6.	<i>In a related reaction a poor yield of dimethyl chlorophosphate was obtained (ФООТП: 47).</i>	В реакції того ж типу отримано низький вихід диметилхлор-тиофосфата (ERDA, URL).
7.	<i>The results show that with every 10 °C increase in temperature, gyroscopes have approximately 0.8 ~ 1.7 deg/sec of drift (ФООТП: 48).</i>	Результати показують, що при кожному підвищенні температури на 10 °C гіроскопи мають приблизно 0,8 ~ 1,7 град/сек дрейфу (ERDA, URL).
8.	<i>Artificial neural networks (ANNs) simulating biological neural systems have a powerful learning function (FOR, URL).</i>	Штучні нейронні мережі (ANN), що імітують біологічні нейронні системи, володіють потужною функцією навчання (ERDA, URL).
9.	<i>This bombing doubtlessly will harden heartsin Washington against the Palestinian Authority (FOR, URL).</i>	Безперечно, цей вибух значно погіршить відносини між Вашингтоном і Палестиною (ERDA, URL).
10.	<i>Bring the wickets in after the game of cricket! (HAW: 53).</i>	Принесіть ворота після гри в крикет!
11.	<i>I must ask you to move the sand from my gateway (HAW: 19).</i>	Я повинен попросити вас забрати цей пісок з моєї брами.
12.	<i>Frequently Rhett pointed to Scarlett the</i>	Часто Ретт вказував Скарлет

	<i>inconsistency of her wearing black mourning clothes when she was participating in all social activities (EVS, URL).</i>	на невідповідність її носіння чорного траурного одягу, коли вона брала участь у <u>всіх</u> соціальних заходах.
13.	<i>“Daesh is not over”, said the commander of the U. S. - backed Manbij Military Council, the joint Kurdish-Arab body administering <u>this</u> strategic northern Syrian town» (GUARD, URL).</i>	«Даїш не закінчився», – сказав командувач Військовою радою Манбіджа, підтриманий США, спільного курдсько-арабського органу, що керує <u>цим</u> стратегічним північно-сирійським містом.
14.	<i>“<u>We</u> have been pressing to proceed with the case and conduct of discovery from the Kingdom of Saudi Arabia, so that the full story can come to light, and expose the Saudi role in the 9/11 attacks,” he said (GUARD, URL).</i>	« <u>Ми</u> наполягаємо на продовженні справи та проведенні розслідування щодо Королівства Саудівська Аравія, щоб вся історія могла з'явитися на світ і викрити роль Саудівської Аравії в терактах 11 вересня», – сказав він.
15.	<i>"Prosecutors use the numbers of 'likes' and 'shares' of <u>specified</u> posts, while failing to connect <u>these</u> posts or <u>these</u> individuals, to acts of violence, "Sahar Francis, Addameer's director, recently told The Independent (BBCN, URL).</i>	«Прокурори використовують кількість лайків та спільних публікацій <u>певних</u> постів, хоча не вдається з'єднати <u>ці</u> дописи або <u>цих</u> осіб з актами насильства», – сказала нещодавно директор «Аддамеєр» Сахар Френсіс.

16.	<i>So far, <u>no terrorist group</u> has claimed responsibility for the explosion (GUARD, URL).</i>	Наразі <u>жодна</u> терористична група не взяла на себе відповідальність за вибух.
17.	<i>But in a surprise attack, the militants stormed Boukamal on Monday, triggering heavy fighting before Iranian-backed Shiite militias beat them out, according to a war monitoring group and Syrian opposition activists <u>with connections to the region</u> (ECON, URL).</i>	Але під час несподіваного нападу бойовики штурмували Букамал у понеділок, провокуючи важкі бої перед тим, як шийтські ополченці, <u>яких</u> підтримує Іран, вибили <u>їх</u> , повідомляє група моніторингу війни та активісти сирійської опозиції, <u>які</u> мають зв'язок з регіоном.
18.	<i>Despite being kicked out of the main towns <u>they</u> once occupied near the Iraqi border, the militants have regrouped elsewhere revised and <u>their</u> tactics, recently mounting a brazen attack on a border city in eastern Syria and expanding <u>their</u> footprint inside the Syrian capital itself (ECON, URL).</i>	Незважаючи на те, що <u>їх</u> вигнали з основних міст, які <u>вони</u> колись окупували поблизу іракського кордону, бойовики перегрупувалися в <u>іншому</u> місці, переглянули тактику, здійснивши нещодавно нахабну атаку на прикордонне місто на сході Сирії та розширивши <u>свій</u> слід всередині самої сирійської столиці.
19.	<i><u>We</u> couldn't hear each <u>other's</u> words for the wind (GUARD, URL).</i>	<i><u>Ми</u> не могли почути слова <u>одне одного</u> через вітер.</i>
20.	<i>Nariman Tamimi's punishment, however,</i>	Покарання Наріман Тамімі,

	<i>reflects a growing trend in Israel and the Palestinian Territories, for <u>which</u> there is little legal precedent (EVS, URL).</i>	однак, відображає тенденцію, що зростає в Ізраїлі та на палестинських територіях, для <u>яких</u> існує невеликий юридичний прецедент.
21.	<i>Talk of a U.S. troop withdrawal has alarmed the United States 'main ally in Syria, the Kurds, <u>who</u> fought alongside the Americans to roll back the Islamic State group (BBCN, URL).</i>	Розмова про виведення американських військ насторожила головного союзника Сполучених Штатів у Сирії – курдів, <u>які</u> воювали разом з американцями за знищення групи Ісламська держава.
22.	<i>A Serbian court has sentenced seven people to up to 11 years in prison on charges that <u>they</u> have sent fighters and money to extremist groups in Syria (BBCN, URL).</i>	Сербський суд засудив сім осіб до 11 років ув'язнення за звинуваченням у тому, що <u>вони</u> направляли бойовиків та гроші екстремістським угрупованням у Сирії.
23.	<i>The girl stood back and watched too <...>. <u>She</u> did not want to fly. Most often it s the other way around, eager kids and cautious elders, but one gets a sense for these things when <u>it's</u> ones livelihood, and <u>I</u> knew that girl wouldn't fly <u>with</u> us if <u>we</u> waited all summer (MON, URL).</i>	Дівчина стояла поназад і теж спостерігала <...>. <u>Вона</u> не хотіла літати. Найчастіше все навпаки, нетерплячі діти та обережні старші, але людина відчуває ці речі, коли <u>це</u> одні засоби до існування, і <u>я</u> знав, що дівчина не буде літати <u>з нами</u> , якби <u>ми</u> чекали все

		літо.
24.	<i>There have been fewer reproaches from abroad directed at the country over <u>human rights violations</u> (ERDA, URL).</i>	З-за кордону стало менше лунати закликів на адресу цієї країни щодо <u>порушення прав людини</u> .
25.	<i>I saw love passing by <u>my</u> window early one morning on a lightsome day (EVS, URL).</i>	<u>Я</u> бачив, як одного дня вранці в світлий день <u>моя</u> любов проходила біля <u>мого</u> вікна.
26.	<i><u>Third parties</u> were involved in the Israeli-Palestinian talks (ECON, URL)</i>	<u>Треті особи</u> були задіяні у перемовинах Ізраїлю і Палестини.
27.	<i><u>One man</u> told me that you had a bad comment about my family (FOR, URL).</i>	<u>Один чоловік</u> сказав мені, що ви погано відгукувалися про мою сім'ю.
28.	<i><u>He was</u> offered another post (MON, URL).</i>	<u>Йому</u> запропонували нову посаду.
29.	<i><u>The doctor was</u> sent for (EVS, URL).</i>	Послали <u>за лікарем</u> .
30.	<i>Going <u>home</u> soon? <u>See what I mean?</u> <u>You</u> seen them? <u>All</u> settled? (ECON, URL).</i>	Скоро <u>повертаєтесь</u> додому? <u>Розумієте</u> , що <u>я</u> маю на увазі? <u>Ви</u> їх бачили? <u>Всі</u> влаштувались?
31.	<i>There is a book <u>on the table</u> (ECON, URL).</i>	<u>На столі</u> (знаходиться) книга.
32.	<i><u>It is</u> cold (FOR, URL).</i>	Холодно.
33.	<i><u>It was</u> getting dark (FOR, URL).</i>	Сутеніло.
34.	<i><u>It is</u> not necessary to finish this work today (FOR, URL).</i>	Необов'язково закінчувати цю роботу сьогодні.
35.	<i><u>It was</u> impossible for the men to get</i>	Чоловікам було неможливо

	<i>home</i> (MON, URL).	повернутися додому.
36.	<i>It was reported that the first spaceship had reached the Moon</i> (ECON, URL).	Повідомили, що перший космічний корабель досяг Місяця.
37.	<i>Do not you hate people <u>who</u> have no character?</i> (MON, URL).	Ви не ненавидите людей, <u>які</u> не мають характеру?
38.	<i>The door opened, and a young man <u>came in</u></i> (EVS, URL).	Двері відчинилися, і молодий чоловік <u>увійшов у кімнату</u> .
39.	<i>I shall try somebody <u>else next match</u></i> (EVS, URL).	У наступному матчі я поставлю на його місце <u>когось іншого</u> .
40.	<i>Jack tried to open the door. <u>They</u> did not open</i> (FOR, URL).	Джек спробував відкрити двері. <u>Вони</u> не відчинялися .
41.	<i><u>Investment and innovation</u> cannot be sufficient because profits are down, local savings are too low, and foreign investment in Belarus <u>is among the lowest per capital in the FSU</u></i> (BBCN, URL).	Через низький рівень прибутку <u>інвестиції та інновації</u> здійснюються в недостатньому обсязі. Низький рівень заощадження населення, а за рівнем іноземних інвестицій на душу населення Білорусь займає <u>одне</u> з останніх місць серед республік колишнього Радянського Союзу.
42.	<i><u>The economy</u> has grown quite rapidly in the past two years; <u>the Government</u> has stated that this is a sign that the policies are working</i> (BBCN, URL).	Економіка зростала досить швидко в останні два роки. Уряд вважає це доказом ефективності проведеної

		політики.
43.	<i>In June 1997 the World Bank and the Government signed <u>an agreement (the Memorandum of Understanding – MoU) on a broad reform program as a basis for the resumption of the lending program</u> (EVS, URL).</i>	У червні 1997 року Світовий банк і уряд підписали <u>угоду</u> (Меморандум про <u>взаєморозуміння – МоВ</u>) про <u>всебічну</u> програму реформ – основи для відновлення кредитної підтримки.
44.	<i>The question, then, is how to retain beneficial tax competition while minimizing distortions. And the OECD report rightly eschews <u>any</u> assault on generalized competition over tax rates, preferring to focus on tax havens and on preferential reliefs that admit low or no taxation on specific kinds of income</i> (MON, URL).	Тоді питання в тому, як зберегти сприятливу податкову конкуренцію, при цьому звівши до мінімуму її негативні наслідки. Дуже добре, що звіт ОЕСР утримується від будь-яких нападок на податкову конкуренцію взагалі, вважаючи за краще зосередитися на офшорних зонах і пільгових податкових режимах, що передбачають дуже низьке оподаткування або навіть його відсутність щодо <u>усіх</u> видів доходів.
45.	<i>Suddenly Christopher Robin began to tell Pooch about <u>some</u> of the things</i> (FOR, URL).	І раптом Крістофер Робін почав оповідати Пухові про <u>всякі речі</u> .
46.	<i>But <u>the situation</u> cannot last</i> (BBCN,	Однак <u>подібна ситуація</u> не

	URL).	може тривати.
47.	<i>Similar to GA (genetic algorithms) and evolutionary programming, PSO is also a heuristic searching method, but it does not contain complex mechanisms such as crossover or mutation (EVS, URL).</i>	Подібно GA (генетичних алгоритмах) та еволюційного програмування, PSO є евристичним методом пошуку, але він не містить складних механізмів, таких як кросовер або мутація.
48.	<i>The four centres lie <u>in a plane</u> (BBCN, URL).</i>	Всі чотири центри лежать <u>в одній</u> площині.
49.	<i><u>The</u> question calls for systematic work (ECON, URL).</i>	<u>Це</u> питання вимагає систематичної розробки.
50.	<i>A modern new pickup truck hushed down <u>the</u> road toward us, raising a thin brown fog of dust, and it stopped by the field. <u>The</u> door opened, an old man got out, and a girl of ten or so. «Selling rides, are you?» (ECON, URL).</i>	Сучасний новий пікап гупнув дорогою до <u>нас</u> , піднімаючи тонкий коричневий туман пилу, і <u>він</u> зупинився біля поля. Відчинилися двері, вийшов старий і десятирічна дівчинка. «Продається авто, так?».
51.	<i>During his residence in London, <u>the</u> accomplished Prince Florizel of Bohemia gained the affection of all classes by <u>the</u> seduction manner of his and by a well-considered generosity (MON, URL).</i>	Блискучий Флоризель, принц Богемський, під час свого перебування в Лондоні встиг здобути загальну любов завдяки своїм чарівним манерам і щедрій руці, завжди готової нагородити гідного.

52.	<i>And the young man made <u>the</u> round of the company, and pressed these confections upon every one's acceptance with an exaggerated courtesy (EVS, URL).</i>	На підносах лежали маленькі круглі тістечка з кремом, і молодий чоловік почав обходити столики, з перебільшеною люб'язністю пропонуючи кожному відвідувачу поласувати.
53.	<i>As for your doctors picture, you must not have it taken, for what painter could do justice to <u>those beautiful eyes</u>? (EVS, URL).</i>	Що ж стосується портрета вашої лікарки, то навіть не намагайтеся його замовляти. Хіба якийсь художник зуміє гідно відобразити на полотні ці прекрасні очі?
54.	<i><u>I</u> am positively sure <u>you</u> must be hungry. <u>I</u> feel that I owe <u>you</u> a special consideration (EVS, URL).</i>	<u>Я</u> впевнений, що <u>ви</u> зголодніли не на жарт, і до того ж у <u>мене</u> є щодо <u>вас</u> певні зобов'язання.
55.	<i>I shall finish first with your companion, and <u>some</u> of the club's formalities require to be fulfilled in private (EVS, URL).</i>	<u>Деякі</u> формальності, пов'язані з вступом в наш клуб, вимагають розмови віч-на-віч, і я почну з вашого товариша.
56.	<i><u>Many</u> stared, many smiled; but no one looked more amused than Mr. the president, some smiled <... > (EVS, URL).</i>	<u>Дехто</u> з <u>присутніх</u> пильно подивився на містера Президента, <u>дехто</u> посміхнувся.
57.	<i><u>Sometimes</u> his offer was laughingly accepted; <u>sometimes</u> it was firmly, or even harshly, rejected (EVS, URL).</i>	<u>Одні</u> зі сміхом приймали його частування, <u>інші</u> рішуче, а часом і грубо

		відньогоовідмовлялися.
58.	<i>The young man seemed to reflect (EVS, URL).</i>	Молодий чоловік ніби <u>щось</u> обмірковував.
59.	<i>In these latter cases the new-comer always ate <u>the tart himself</u>, with some <u>more or less humorous commentary</u> (EVS, URL).</i>	В останньому випадку молодий чоловік з'їдав тістечко <u>сам</u> , відпускаючи при цьому <u>яку-небудь</u> жартівливу репліку.
60.	<i>Each of the commissionaire scarried <u>a large dish of cream tarts</u>under a cover, whichthey at once removed (MON, URL).</i>	У руках кожного слуги було <u>по великій таці</u> , покритій серветкою, яку вони негайнозірвали.
61.	<i>And by boldly taking up the characters of men with whom both were acquainted, they had come to an agreement in a twinkling, and were ready to follow their guide into the President's cabinet (FOR, URL).</i>	Домовившись, що <u>кожен</u> буде зображувати <u>кого-небудь</u> із спільних знайомих, вони домовилися в одну мить і були готові слідувати за своїм Вергілієм в кабінет голови.
62.	<i>And when I downright like a man, as I do you, sir, I would rather strain <u>the regulation</u> than deny him (EVS, URL).</i>	До того ж, пане, мені важко в чому-небудь відмовити людині, яка припала мені до душі, і я, швидше за все, готовий зробити для неї <u>деякі</u> послаблення.
63.	<i>Do you think it is incredible that this mister should be able to procure <u>any woman's good opinion</u>, because he was not so happy as to succeed with you?</i>	Хіба тобі здається неймовірним, щоб цей містер заслужив <u>прихильність якоїсь жінки</u> , якщо він

	(EVS, URL).	зазнав невдачу з тобою?
64.	<i>They say the wheat crop in Ukrainian will be fine this year</i> (ECON, URL).	<u>Кажуть</u> , що в цьому році в Україні буде прекрасний врожай пшениці.
65.	<i>It is said that he has come</i> (EVS, URL).	<u>Кажуть</u> , що він приїхав.
66.	<i>He was laughed at</i> (EVS, URL).	<u>Над ним хтось посміявся</u> .
67.	<i>I can now say with the secretary, that though some people may call him proud, I have seen nothing of it</i> (EVS, URL).	І я готова погодитися з його секретарем, що, хоча <u>деякі люди</u> вважають його гордівником, сама я цього зовсім не відчула.
68.	<i>I ask you fairly can a man who respects himself fall in love on four hundred pounds?</i> (MON, URL).	І ось я вас запитую: чи може людина, яка поважає себе дозволити собі закохатися, маючи за душею всього чотириста фунтів?
69.	<i>There is a meanness in all the arts which ladies sometimes condescend to employ for captivation. Whatever bears affinity to cunning is despicable</i> (MON, URL).	Огідним є <u>будь-який</u> спосіб, що вживається жінками для залучення чоловіків. Все, що породжується хитрістю, огідно.
70.	<i>I went through all the walks; the light sound of my own footsteps at once and confused emboldened me; I stood still, and waited heard my heart beating heart fast and loudly</i> (MON, URL).	Я обійшов <u>усі</u> алеї; легкий звук моїх кроків мене і бентежив і бадьорив; я зупинявся, чекав і слухав, як стукало серце моє – голосно і прискорено.
71.	<i>I am much mistaken if there are some not among us to whom a ball would rather</i>	Думаю, що не помилюся, якщо скажу, що серед нас

	<i>be a punishment than a pleasure (FOR, URL).</i>	може знайтися <u>хтось</u> , кому бал буде досмаку.
72.	<i>“Alas!” cried Doctor, “I am much abused, or you have fallen innocently into <u>the most dangerous hands in Europe</u>” (MON, URL).</i>	«На жаль!» – закричав доктор, – або я нічого не розумію, абовипотрапили в руки <u>найзапекліших лиходії в Європі</u> ».
73.	<i>I dare not, as an honourable man, venture <u>a second time into that fatal house until I have perfectly ordered my affairs</u> (MON, URL).</i>	Як <u>чесна людина</u> , я не маю права вступати в друге в цей фатальний будинок, не привівши раніше в порядок своїх справ.
74.	<i>Positive stereotypes about <u>the United States</u> are generally that people see it as a “<u>land of opportunities</u>” (MON, URL).</i>	Позитивне бачення <u>Сполучених Штатів</u> , як правило, полягає в тому, що люди вважають їх « <u>країною можливостей</u> ».
75.	<i>They are universally stereotyped as <u>The Unintelligible</u>, as their dialect is very hard to understand (MON, URL).</i>	Вони універсально-стереотипізовані, як <u>Щось Незбагненне</u> , тому що їх діалект дуже важко зрозуміти.
76.	<i>All of those who occupy the sensitive positions in the Special Commission, and particularly that of Deputy Executive Chairman, are <u>Americans</u> with the same characteristics as Scott Ritter (BBCN, URL).</i>	Всі особи, що займають ключові посади в Спеціальній комісії, зокрема посаду заступника Виконавчого голови, є <u>американцями</u> , характеристика яких схожа з

		характеристикою Скотта Ріттера.
77.	<i>Though other countries are not immune to nationalistic pride, American patriotism feels very creepy in foreign eyes</i> (MON, URL).	Хоча інші країни не застраховані від націоналістичної гордості, американський патріотизм вбачається дуже огидним в очах іноземців.
78.	<i>Yet, just like the clichés about Latin America, most of these dictatorships are very short-term and one tyrant will quickly be replaced by another. If an African dictator is directly referenced it's usually Idi Amin (Uganda), Bokassa (Central-Afrika) or Mobutu (Congo/Zaire)</i> (MON, URL).	Проте, як і у кліше про Латинську Америку, більшість цих диктатур є дуже короткостроковими, і один тиран швидко замінюється іншим. Безпосередньо посилаються на таких африканських диктаторів, як ІдіАмін (Уганда), Бокасса (Центральна Африка) або Мобуту (Конго / Заір).
79.	<i>The people of the Maghreb (Morocco, Algeria and Libya) tend to be lumped together by Eastern Arabs, which is kind of a shame</i> (MON, URL).	Населення Магрибу (Марокко, Алжир, Туніс, Лівія), як правило, змішують зі східними арабами, що є неприпустимим.
80.	<i>Thick "banana curtain" fell down on Guatemala, and not at the will of the "Communist regime" but according to the strategy of Washington in restraining</i>	Над Гватемалою опустилася щільна «бананова завіса», але не з волі «комуністичного режиму», а

	<i>the “<u>Kremlin expansion</u>” in the Western hemisphere (MON, URL).</i>	відповідно до стратегії <u>Вашингтона</u> щодо стримування «експансії <u>Кремля</u> » в Західній півкулі.
81.	<i><u>Black Africans</u> are often portrayed as being too stupid or lazy to make something better or more useful out of them. Of course, not all Western countries really bother to provide them with better and more modern stuff anyway (BBCN, URL).</i>	<u>Чорношкірих африканців</u> часто зображують як занадто дурних або лінивих для досягнення чогось кращого або кориснішого. Звичайно, не всі країни Заходу дійсно намагаються забезпечити їх кращим і більш сучасним.
82.	<i>For many Americans, the idea of becoming rich, famous, and successful is almost an obsession. From becoming the “<u>prom king and queen</u>”, to making it big in Hollywood, over becoming a <u>billionaire to even entering the White House</u> (MON, URL).</i>	Для багатьох американців ідея стати багатим, відомим і успішним – це майже одержимість. Від « <u>випускного вечора</u> » до зірки у <u>Голлівуді</u> , від мільярдера <u>навіть до президента</u> , <u>господаря Білого дому</u> .
83.	<i>In Russian culture, Ukrainians are a common object of stereotyping as simple-minded rustic hillbillies. A “typical” <u>Ukrainian wears national (peasant) dress, eats salo (pork fat) in unbelievable amounts, drinks horilka (Ukrainian answer to vodka), speaks in phonetic accent and is dim-witted and sly at the same time</u> (EVS, URL).</i>	У російській культурі українці є звичайним об’єктом стереотипів як <u>недолужних простачків-селюків</u> . <u>«Типовий» українець</u> <u>носить національну (селянську) сукню</u> , <u>їсть сало в неймовірних кількостях</u> , п’є

		горілку (український синонім російській водці), розмовляє з фонетичним акцентом і одночасно <u>лукавить і хитрить.</u>
84.	<i>Patriotic Fervor: <u>American patriotism is also something that raises eyebrows in other countries: school children being forced to salute the American flag every morning and memorize the pledge of allegiance, people rising in unison to sing along with the national an them whenever it's played, controversy over burning flags <...></u></i> (MON, URL).	Патріотичний запал: американський патріотизм – <u>це те, що дивує людей в інших країнах: школярів змушують кожного ранку віддавати честь американському прапору і заучувати напам'ять запоруку вірності, люди, які піднімаються в унісон, щоб співати разом національний гімн, дискусії з приводу спалювання прапорів <...>.</u>
85.	<i>Asian cuisine is also subject to stereotypical ideas. <u>Most of the time they will eat nothing but rice, noodles and soja sauce and prefer ably use sticks instead of knife and fork</u></i> (MON, URL).	Азіатська кухня також піддається стереотипам. <u>У більшості випадків вони нічого не їдять, крім рису, локшини і соєвого соусу, і переважно використовують палички замість ножа і веделки.</u>
86.	<i>In certain parts of the United States, Arabic-speakers are specifically stereotyped as owners of gas stations,</i>	У деяких частинах Сполучених Штатів носії арабської мови стереотипно

	<u>with the ethnicity varying based on location. In Michigan, they tend to be Lebanese or Iraqi; in New Jersey, they tend to be Egyptian Copts</u> (ECON, URL).	виступають у ролі власників автозаправних станцій, етнічна приналежність яких залежить від місця розташування. У Мічигані вони, як правило, є ліванцями або іракцями; в Нью-Джерсі, вони, як правило, єгипетські копти.
87.	<u>South Korea: It's a bit of a stereotype in the Asian-American community that Koreans, especially the women, are really going into plastic surgery</u> (MON, URL).	Південна Корея: в азіатсько-американській спільноті існує майже стереотип, що корейці, особливо жінки, дійсно захоплюються пластичною хірургією.
88.	<u>Just like Germany Russia has an association with fairytales, set in their huge, thick forests</u> (ECON, URL).	Казки Німеччини і Росії майже не відрізняються, асоціюються з подіями, що відбуваються переважно у величезних, непрохідних лісах.
89.	<u>A typical Arabic stock character is the cunning merchant who will welcome you in his store, haggle over the prices and afterwards sent you away with more useless junk than you originally intended to buy</u> (ECON, URL).	Типовий арабський персонаж – хитрий торговець, який вітає вас у своєму магазині, торгується цінами, а потім відправляє вас геть з нікому непотрібним <u>барахлом</u> , <u>мотлохом</u> , тобто зовсім не

		тими речами, які ви спочатку планували купити.
90.	<i>The fact that the Chinese are <u>world champions</u> in copying and infringing on intellectual property is well-known (ECON, URL).</i>	Те, що китайці – <u>чемпіони світу</u> з копіювання та порушення прав інтелектуальної власності, добре відомо.
91.	<i>Most common are images borrowed from <u>Arabian Nights</u>, including a <u>Carpet</u>, dreamy palaces, storytelling princesses, waterpipes, harems full of sexy bellydancing women, eunuch guards, thieving gangs with daggers and/or scimitars, people hiding inside giant jars, cavesfull of treasure, the giant bird Roc, people climbing on an erectrope and djinns fulfilling wishes (ECON, URL).</i>	Найбільш поширеними є образи, запозичені з казок « <u>Тисяча й одна ніч</u> », включаючи Летючий килим або <u>Килим-літак</u> , замріяні палаци, принцес, кальян, гареми, наповнені сексуальними жінками, які танцюють танець живота, євнухами-охоронцями, крадіжковими бандами з кинджалами та/або ятаганамми, людьми, що ховаються в гігантських сосудах, печерах, наповнених скарбами, величезного птаха Руха, людей, що піднімаються по прямій вірвовці і джинів, які виконують бажання.
92.	<i>To conclude with a more joyful, yet very romanticized idea of Africa:</i>	Завершити потрібно більш радісним, але дуже

	<i>archeologists <u>widely</u> see it as the birthplace of mankind (MON, URL).</i>	романтичним стереотипним уявленням про Африку: археологи <u>масштабно</u> і <u>всеосяжно</u> розглядають її як місце зародження людства.
93.	<i><u>The oldest traditional stereotypes associated with the Middle East are derived from 8th to 18th century history and feature sultans, caliphs, grand viziers, shahs and sheiks dressed in turbans and longrobes, typical of these centuries.</u> (ECON, URL).</i>	<u>Найдавніші стереотипи, пов'язані з Близьким Сходом,</u> походять з історії VIII – XVIII століть і містять султанів, халіфів, великих візирів, шахів і шейхів, одягнених у тюрбани і довгішати, характерні для цих століть.
94.	<i>Historically, and especially during the 19th and 20th century, <u>Westerners</u> saw East Asia as the Yellow Peril. A group of <u>people</u> who had strange and frightening traditions and could not be trusted in anyway (ECON, URL).</i>	Історично, і особливо протягом XIX і XX століть, <u>люди Заходу</u> вбачали у Східній Азії <u>жовту небезпеку,</u> тобто у групі людей, які <u>мали дивні і страшні традиції і яким не можна було довіряти.</u>
95.	<i>Many prehistoric fossils of the first hominids have been found in Central Africa <u>and indeed many tourists are attracted to Africa's rural atmosphere, almost as if they are coming home</u> (ECON, URL).</i>	Багато доісторичних скам'янілостей перших гомінідів були знайдені в Центральній Африці. І <u>дійсно багатьох туристів приваблює сільська атмосфера Африки, майже</u>

		<u>так, ніби вони повертаються додому.</u>
96.	<i>The <u>Apocalypse means in the Greek language Revelation</u>, instead of imposed to all world puritans a stereotype of destruction of the Earth (ECON, URL).</i>	Апокаліпсис означає грецькою мовою <u>Одкровення</u> , а аж ніяк не нав'язаний усьому світу пуританами стереотип знищення Землі.
97.	<i><u>Husband James</u> says there's also been a change in consumers expectations, <u>with people tiring of mass-market products and requesting one-off, carefully crafted goods</u> (ECON, URL).</i>	<u>Чоловік Джеймс</u> , зазначає, що в очікуваннях покупців відбулися істотні зміни і тепер <u>все більше людей</u> переходить з ширвжитку на унікальні, майстерно спрацьовані речі.
98.	<i>Norway is the second most productive nation, behind champs Luxembourg, while the <u>workhorses</u> of the US are fourth (ECON, URL).</i>	Норвегія вийшла на друге місце, поступившись лише Люксембургу як найпродуктивніша нація, <u>одержимі роботою</u> американці виявилися тільки четвертими.
99.	<i>He <u>had not a chance</u> (ФООТП: 42).</i>	У нього <u>не було ні єдиного шансу</u> .
100.	<i>Even so, you <u>may want to reconsider a 20-rashers-a-day habit</u> (BBCN, URL).</i>	Але все ж звичку поїдати по 20 скибочок бекону в день, <u>можливо, варто переглянути</u> .

SUMMARY

The relevance of the topic of the research paper is defined by the growing scientific interest in constant search for new solutions to current problems of language organization and its functioning in the context of constant enrichment of knowledge about its mental basis, about language as a cognitive phenomenon, about the specifics of the human brain and cognitive processes. In developing these issues, linguists rely on theoretical assumptions and practical results obtained in the related fields of knowledge: logic, philosophy, psychology, psycholinguistics, medicine. The contribution of linguistics itself to this issue is associated with the analysis of specific forms of manifestation of the abovementioned specifics in languages, the identification of linguistic means and ways of understanding and categorizing the world, in the study of forms of linguistic consciousness.

Among the most important language categories, through which a person organizes the acquired knowledge about the world and about himself and which ensure the unity of language as a system is the category of definiteness/indefiniteness, which, although are not grammatical universals (because many languages do not formally express them), can be considered as a universal conceptual categories inherent in all languages, which are manifested in the semantic structure of expressions. The category of definiteness is used to define a noun group of parts of speech that names a particular object or objects. In this case, the correlation of the noun group with the object denoted by it is obvious, or one that is easily established from the linguistic and extralinguistic context.

Currently, a comprehensive study of the semantics and means of expression of the category of definiteness/indefiniteness is in the focus of modern linguistics. It is possible to study such categories only within a large communicative unit, such as a contextual utterance, text and discourse but not with individual nouns or within isolated utterances. Therefore, it is quite logical that recently the categories of definiteness/indefiniteness are increasingly considered in the light of the theory of speech activity and discourse analysis.

The relevance of the topic is that this work continues research in the field of the category of definiteness of modern English and is an experience of describing parts of the language, which manifest this category, and ways of rendering them in translation into Ukrainian.

Thus, the object of research is the category of definiteness in the English language.

The subject of research is structural and semantic features of the English language linguistic units to denote the category of definiteness and ways of their reproduction in translation into Ukrainian.

To achieve the goal of the study the following tasks were outlined:

- to consider the structural and semantic features of the category of definiteness in linguistics;
- to identify ways of rendering the speech of individuals, which indicates the category of definiteness in translation into Ukrainian;
- to implement the general characteristics of the media discourse and the specifics of its translation;
- to determine the basic means of expressing the category of definiteness in the English discourse of the mass media at the lexical and morphological levels;
- to identify the basic means of expressing the category of definiteness in the English discourse of the mass media at the syntactic level;
- to analyze ways of translating means of expressing the category of definiteness from English into Ukrainian (a case-study of the English mass media discourse).

Research methods were identified by the objectives of the study and are as follows:

- the method of continuous sampling for the purpose of selection of the data base;
- descriptive method for analysis and description of English means expressing the category of definiteness;

- analysis of the ways of equivalent rendering into Ukrainian means of expressing the category of definiteness in the English mass media discourse;
- the method of translation transformations which apply to the subject of the research.

The scientific novelty of the obtained results lies in the implementation of a comprehensive analysis of structural and semantic features of different linguistic units of the English language, which manifest the category of definiteness and ways of rendering them into Ukrainian.

The practical significance of the obtained results is determined by the fact that they can be used in teaching courses of semantics, lexicology, discourse analysis and translation studies at the university level.

It was found out that the main linguistic means of expressing the category of definiteness in English are articles. There are two ways to reproduce these tools in Ukrainian translation: 1) a lexical way – the principle of adding words; 2) a syntactic way – using a specific word order in sentences.

The mass media discourse is a global type of discourse, considered as a modification of journalistic discourse that reflects the status quo in society, combining many styles and genres, being the most appropriate for analyzing both purely linguistic and extralinguistic aspects.

The main lexical translation transformations applied to translating means of expressing the category of definiteness from English into Ukrainian are as follows: semantic (sense or logical) development, antonymous translation, concretization and generalization of meaning.

The analysis has shown that the basic lexical and grammatical translation transformations in translating lexical means expressing the category of definiteness in the mass media texts are as follows: omission, addition, decompression, compensation, descriptive translation, practical transcription, transliteration and transcoding.

It can be concluded that the most common ways of translating lexical means expressing the category of definiteness are tracing, which amounted to almost half

of the studied examples (45.8%). The lexical equivalents (19.4%) showed an average frequency, comparative inversions (13.9%) and transliteration (13.9%) were equally common in the analysis. Lexical transformations such as addition (4.2%) and omission (2.8%) were the least frequent.

Keywords: the category of definiteness, articles, pronouns, proper names, the mass media discourse, translation transformations.